

Nurme V turbatootmisala keskkonnaloa taotlusele keskkonnamõju hindamise algatamata jätmine

1. OTSUS

Lähtudes AS **Nurme Turvas** (reg. kood 10315153, aadress Pärnu maakond, Tori vald, Nurme küla, Lille, 85004) 09.05.2025 esitatud Nurme V turbatootmisala keskkonnakaitseloa taotlusest, tuginedes Transpordiameti 04.07.2025 kirjale nr 7.1-7/25/10766-2 ja Maa- ja Ruumiameti 28.01.2026 kirjale nr 6.2-2/3436 ning OÜ Inseneribüroo STEIGER koostatud "Taotletava Nurme V turbatootmisala ja sellega piirneva rohevõrgustiku eksperthinnangule" eksperthinnangule ja võttes aluseks keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 3 lõike 1 punkti 1, § 6 lõige 2 punkti 2 ja lõige 4, § 9 lõige 1, §11 lg 2, 2², 2³, 4, 8 ja 8¹, keskkonnaministri 16.08.2017 määrusele nr 31 „Eelhinnangu sisu täpsustatud nõuded ning Vabariigi Valitsuse 29.08.2005 määruse nr 224 „Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhinnang, täpsustatud loetelu“ § 1 lõige 1 ja § 3 punkt 1¹ **otsustab Keskkonnaamet:**

1.1. Jätta algatamata Nurme V turbatootmisala keskkonnaloa T-KL/1022992-4 taotlusele keskkonnamõju hindamine.

1.2. Kavandatava tegevuse erisusi või keskkonnameetmeid muidu ilmneda võiva olulise ebasoodsa keskkonnamõju vältimiseks või leevendamiseks Nurme V turbatootmisala keskkonnaloas on järgmised:

1.2.1. Enne turbatootmisalalt lisavee Räägu maaparandusehitise eesvoolu suunamise alustamist uurida eesvoolu seisundit 0,65 km ulatuses (koordinaadist 6482028; 529936 kuni koordinaadini 6482314; 530471) ning vastavalt uurimistööde tulemustele koostada eesvoolu rekonstrueerimise/uuendamise projekt või kavandada hooldustööd. Vastavalt projektile või hooldustööde kavale viia ellu tegevused, mis tagavad maaparandussüsteemi eesvoolu vastavuse maaparandusseadusele;

1.2.2. Vältimaks lekete tekkimist tootmisterritooriumil, tuleb remondi- ja hooldustöid teha selleks ettenähtud hooldusplatsil, kus on olemas vastavad vahendid reostuse koristamiseks või neutraliseerimiseks. Kui avariileke toimub turbatootmisalal, tuleb pinnasesse imbunud leke kiiresti likvideerida, toimetada kas hooldusplatsile või jäätmehoidlasse;

1.2.3. Turbaheljumi vooluveekogudesse edasi kandumise vältimiseks tuleb turbaväljade kuivendamise vesi juhtida läbi rajatavate või olemasolevate settetiikide ning seirata juhitava vee kvaliteeti vastavalt loaga seatud seiretingimustele;

1.2.4. Nurme V turbatootmisalal tuleb järgida Via Baltica loomaläbipääsude kaitsevööndis vaikimisi kehtivaid piiranguid;

1.2.5. Edasistes etappides rakendada rohevõrgustiku eksperthinnangus toodud leevendusmeetmeid:

1.2.5.1. Põhja- ja keskosa lahustüki taotletava mäeeraldise piiride vähendamine 16,56 ha võrra (16,4% taotletava mäeeraldise pindalast);

1.2.5.2. Laugemate nõlvadega kraavilõikude rajamine, et parandada loomade liikumisvõimalusi ja vähendada barjääriefekti;

1.2.5.3. Truupide rajamine põhilistele liikumisteedele loomastiku liikumise toetamiseks;

1.2.5.4. Nurme Turvas tootmisala korrastamine etapi-viisiliselt elupaikade taastamise ja rohevõrgustiku toimimise parandamise eesmärgil, soovituslik on kaasata korrastamisprojekti koostamisse vastavad eksperdid.

1.2.6. Kaebuste esinemisel tuleb läbi viia loa omanikul aktiivse kaevandamistegevuse ja maavara väljaveo tingimustes müra ja/või peenosakeste (PM₁₀) ning eriti peente osakeste (PM_{2,5}) kontsentratsioonide mõõtmised lähima vastuvõtja katastriüksusel ning piirnormide ületamisel võtta kasutusele leevendusmeetmeid ja korraldada koheselt karjääri töö selliselt, et ületamisi ei esineks. Peale leevendusmeetmete kasutuselevõttu tuleb teha kontrollmõõtmised lähima vastuvõtja katastriüksusel. Mõõtmised peavad olema läbi viidud akrediteeritud mõõtja poolt. Mõõtmistulemused tuleb esitada esimesel võimalusel Keskkonnaametile;

1.2.7. Peatada turba tootmine ja laadimine tugeva tuule korral (alates 12 m/s);

1.2.8. Transpordi liikumisel tuleb vältida ülemäärase tolmu teket ning vajadusel kasta turbatootmisala juurdepääsuteid. Tuleb tagada, et turba transportimisel oleksid koormad selliselt kaetud, et turbatolmu peenosakesed ei lenduks.

1.3. Muud täiendavad keskkonnauuringud ei ole vajalikud.

Keskkonnaamet teavitab KMH algatamata jätmise otsusest 14 päeva jooksul väljaandes Ametlikud Teadaanded ning eraldi kirja teel puudutatud isikuid ja teisi menetlusosalisi (KeHJS § 12 lõige 1¹ p 2).

2. ASJAOLUD JA ÕIGUSLIKUD ALUSED

2.1. AS Nurme Turvas (reg. kood 10315153) esitas 29.02.2024 Keskkonnaametile taotluse Nurme V turbatootmisala keskkonnaloa saamiseks. Esmataotlus on registreeritud keskkonnaotsuste infosüsteemis KOTKAS dokumendina nr DM-127610-1, menetluse nr M-127610 juurde. Nõuetekohane korrigeeritud taotlus on esitatud 09.05.2025 (registreeritud KOTKAS-s dokumendina nr DM-127610-12).

AS Nurme Turvas on turba tootmisega tegelev mäetööstusettevõte, kes kaevandab aiandus- ja kütteturvast Lavassaare turbamaardlas Elbu IV turbatootmisalal (keskkonnaloa nr KMIN-033) ning Nurme Turvas tootmisalal (KMIN-009). Käesoleva keskkonnaloa taotlusega soovib taotleja laiendada oma senist tegevust Lavassaare turbamaardlas ning võtta kasutusele Nurme V turbatootmisala mäeeraldis.

Kolmest lahustükist koosnev Nurme V turbatootmisala asub Pärnu maakonnas Tori vallas Nurme külas riigi omandis oleval Halinga metskond 39 (katastritunnus: 80901:001:0981, riigivara valitsejaks on Kliimaministeerium, volitatud asutuseks on Riigimetsa Majandamise Keskus) ja eraomandis oleval Lille (katastritunnus: 80901:001:0752, omanik AS Nurme Turvas) kinnistul.

Nurme V turbatootmisala paikneb Pärnu linnast 5,5 km põhja pool. Lähimad Kurena küla majapidamised paiknevad mäeeraldisest 0,6 km ida ja Nurme küla talud 1 km kagu pool.

Mäeeraldisel lõunapoolsed lahustükid piirnevad lääne ja loode poolt Nurme Turvas tootmisala mäeeraldisega ning põhjapoolne lahustükk lõunast ja põhjast Nurme Turvas tootmisala, Elbu turbatootmisala ja Nurme III turbatootmisala mäeeraldistega.

Nurme V turbatootmisala mäeeraldisel põhjapoolne lahustükk piirneb idast Tallinn-Pärnu-Ikla põhi-maantee nr 4 kaitsevööndiga (7312466), lõunapoolne lahustükk kattub osaliselt Harku-Lihula-Sindi 330/110 kV elektriliini kaitsevööndiga. Mäeeraldisel põhjapoolset lahustükki lõikab Torni oja, millele on looduskaitseaduse § 37 alusel kehtestatud kalda piiranguvöönd laiusega 50 m veepiirist ning vahetult kirde pool Räägu maaparandushoiuala (KPO väline tunnus 6114870010340001).

Taotletaval Nurme V turbatootmisala mäeeraldisel viidi 2021. a. läbi geoloogiline uuring, mille alusel on registreeritud kantud taotletava mäeeraldisega hõlmatavad vähe- ja hästilagunenud turba aktiivse tarbevaru plokid 108 ja 109 aT. 2023. a. viidi läbi Nurme V turbatootmisala geoloogiline uuring, mille alusel on registreeritud kantud taotletava mäeeraldisega hõlmatavad vähe- ja hästilagunenud turba kaevandatava aktiivse reservaru plokid 118 ja 119 aR ning 120 ja 121 aR. Aktiivse tarbevaru plokid on kinnitatud Maa-ameti 06.07.2021 korraldusega nr 1 17/21/1732 ning kaevandatava aktiivse reservaru plokid Maa-ameti (nüüd Maa- ja Ruumiamet) 10.01.2024 korraldusega nr 1-17/24/69.

2021. aasta uuringuga laienes Lavassaare maardla piir Nurme V uuringuruumi teenindusmaa kirde ja ida ossa ning kinnitati alale aktiivsed tarbevaru plokid. 2024. aasta seisuga pole kasutatavate turbaalade piire vastavalt korrigeeritud. Käesolevas taotluses arvestatakse maavara varu kogu aktiivse tarbevaru 108 ja 109 aT ulatuses. Ala on inimtegevusest mõjutatud (rajatud kuivenduskraavid) ja ei oma eeldatavalt olulist looduskaitseväärtust ning selle hilisem kaevandamine ei ole majanduslikult mõistlik.

Mäeeraldis kattub täielikult Lavassaare turbamaardla aktiivsete tarbevaru plokkidega 108 (vähelagunenud), 109 (hästilagunenud) ning kaevandamisväärsed aktiivse reservaru plokkidega 118 (vähelagunenud), 119 (hästilagunenud), 120 (vähelagunenud), 121 (hästilagunenud). Sügavuti on mäeeraldisel piiriks aktiivse tarbevaru plokki 109, aktiivse reservaru 119 ja 121 lamam.

Ettevõtte taotleb Nurme V turbatootmisalal maavara kaevandamise ja vee erikasutuse luba 30 aastaks, et varustada ettevõtet majandustegevuseks vajaliku materjaliga. Taotletava mäeeraldisel lahustükkide ja selle teenindusmaa pindala on 101,25 ha.

Nurme V turbatootmisala kuivendusvesi juhitakse kuivendussüsteemi läbi olemasoleva Nurme Turvas tootmisala ja väljalaskude ning läbi taotletava ala põhjaosasse planeeritava väljalasu.

Nurme V turbatootmisalal taotletakse maksimaalseks aastase kaevandamise määraks 5 tuhat t. Kuna esimese 5-10 aastaga ei toimu taotletavatel aladel kaevandamist ettevalmistustööde tõttu, siis peale seda perioodi suurendatakse maksimaalset aastamäära teiste lubade arvelt. Selle aja jooksul on Nurme Turvas turbatootmisala mäeeraldisel osad alad ammendunud.

2.2. Keskkonnaamet kontrollis taotleja esitatud taotlusmaterjale vastavust maapõueseaduses (*MaaPS*), keskkonnaseadustiku üldosa seaduses (*KeÜS*), keskkonnaministri 23.10.2019 määruses nr 56 „Keskkonnala taotlusele esitatavad täpsustavad nõuded ja loa andmise kord ning keskkonnala taotluse ja loa andmekoosseis” sätestatud nõutele ning kas koos taotlusega oli esitatud keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (*KeHJS*) § 6¹ lõike 1

kohane teave. Esitatud taotlus vastas nõuetele, sisaldades muu hulgas KeHJS § 6¹ lõikes 1 nimetatud teavet.

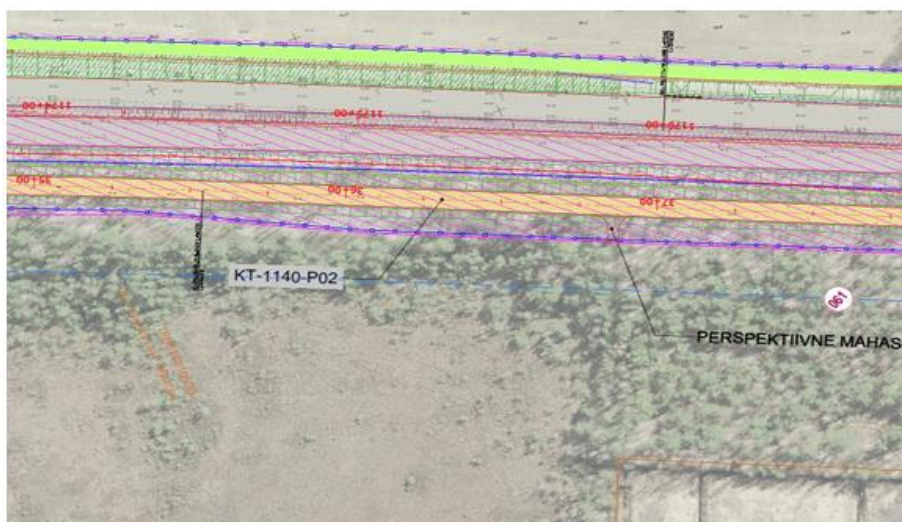
Riigilõiv 1000 eur on tasutud 29.02.2024 vastavalt kehtinud riigilõivuseadusele. Menetluses oleva Nurme V turbatootmisala keskkonnaloa taotlusele eelhinnangu koostamisel selgus, et keskkonnaloa vee-erikasutuse osa taotlemise eest on riigilõiv tasumata. Keskkonnaamet palus 11.08.2026 kirjaga nr DM-127610-35 tasuda puuduolev riigilõivu osa hiljemalt kuupäevaks 25.08.2026. AS Nurme Turvas tasus puuduoleva osa 12.08.2026.

Kaevandamisloa esmatataotlust on kontrollinud keskkonnaregistri maardlate nimistu volitatud töötleja (Eesti Geoloogiateenistus 11.06.2025 kirjaga nr 13-1/25-958, registreeritud KOTKAS-s dokumendina nr DM-127610-13).

Keskkonnaloa taotlus on 27.06.2025 avalikustatud ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded. Keskkonnaamet teavitas 27.06.2025 kirjaga nr DM-127610-14 keskkonnaloa taotluse esitamisest ja avatud menetluse algatamisest KeÜS § 46 lõike 1 punktides 1 ja 2 nimetatud isikuid. Avalikustamise käigus esitati kaks arvamust.

Transpordiamet 04.07.2025 kirjaga nr 7.1-7/25/10766-2 (registreeritud KOTKAS-s dokumendina nr DM-127610-16) märkis järgmist:

- *kavandatav tegevus piirneb riigitee 4 Tallinn-Pärnu-Ikla km 117-120. Kuna riigitee 4 on ka Euroopa teedevõrgu maantee E67, siis vastavalt EhS § 71 lg 2 on teekaitsevööndi laius mõlemal pool äärmise sõiduraja välimisest servast 50 meetrit;*
- *kehtib Pärnu maakonnaplaneeringut täpsustav teemaplaneering „Põhimaantee nr 4 (E67) Tallinn – Pärnu – Ikla (Via Baltica) trassi asukoha täpsustamine km 92,0 – 179,0“, mis on kehtestatud Pärnu maavanema 01.10.2012 korraldusega nr 529;*
- *teemaplaneeringu alusel on Transpordiameti tellimusel koostatud tee ehitusprojekt „Põhimaantee nr 4 (E67) Tallinn-Pärnu-Ikla km 108,5 – 120,6 Are-Nurme lõik. Põhiprojekt“ (Skepast&Puhkim OÜ töö nr 2017-0074-1). Vastavalt tee ehitusprojektile rajatakse 2+2 maantee, kogujatee, keskkonnarajatised jms. Tee ehitusprojekti koostamisel on selgunud, et riigitee ja sellega seotud rajatiste ehitamiseks on vajalik teostada äralõige Halinga metskond 39 katastriüksusest (kat tunnus 80901:001:0981) (vt joonist);*

Konfliktne koht teeprojekti ja Nurme V kaeveldoa taotluse vahel.

- arvestades, et kuiv turvas on väga lenduv materjal ja tulevase kaevandamise ala lähedusse jääb intensiivse liiklusega riigitee, on nõutav, et Nurme V keskkonnaloa taotlust korrigeeritakse. Korrigeeritav ala on allpool oleval plaanil näidatud rohelisega;

- mäeeraldise piiri ja selle teenidusmaa piiri (peavad antud juhul kattuma) korrigeerimise aluseks tuleb võtta äralõike piir (konfliktse koha joonis) ning arvestada, et äralõike piiri ja mäeeraldise piiri vahele peab jääma 100 m (eelkõige kuiva turvatolmu minimeerimiseks) ning sellel alal tuleb säilitada olemasolev haljastus.

Eeltoodust lähtuvalt tuleb taotlust korrigeerida vastavalt Transpordiamet 04.07.2025 kirjale nr 7.1-7/25/10766-2.

Eraisik T.K. esitas 06.07.2025 (registreeritud KOTKAS-s 07.07.2025 nr DM-127610-17) soovi saada edasist infot menetluse M-127610 kohta.

Kooskõlas MaaPS § 49 lõikega 6 edastas Keskkonnaamet Nurme V turbatootmisala keskkonnaloa taotluse 27.06.2025 kirjaga nr DM-127610-15 Tori Vallavalitsusele arvamuse avaldamiseks.

Tori Vallavalitsus edastas 26.08.2025 kirjaga nr 1-3/348 (registreeritud KOTKAS-s dokumendina nr DM-127610-18) Tori Vallavolikogu 21.08.2025 otsuse nr 348, milles vallavolikogu ei nõustunud Nurme V turbatootmisala keskkonnaloa taotlusega, sest rohevõrgustiku alal kavandatav tegevus ei vasta kehtivas Sauga valla üldplaneeringus sätestatule ning sellega pole tagatud rohevõrgustiku toimimine.

Keskkonnaamet edastas 12.09.2025 kirjaga nr DM-127610-19 kohaliku omavalitsuse keelduva otsuse taotlejale ja küsis seisukohta Nurme V turbatootmisala keskkonnakaitseloa esmataotluse menetluse jätkamise osas.

AS Nurme Turvas pikendas kahel korral vastamistähtaega (registreeritud KOTKAS-s 09.10.2025 nr DM-127610-20 ja 29.01.2026 nr DM-127610-24). Keskkonnaamet nõustus vastamistähtaaja pikendamisega ning pikendas ka KMH algatamise või algatamata jätmise otsuse tegemise tähtaega kuni 01.09.2026.

Keskkonnaamet küsis 17.12.2025 kirjaga nr DM-127610-22 Maa- ja Ruumiametilt kooskõlastust lisavee juhtimiseks maaparandussüsteemi (Räägu).

Maa- ja Ruumiamet kooskõlastas 28.01.2026 kirjaga nr 6.2-2/3436 (registreeritud KOTKAS-s 29.01.2026 nr DM-127610-23) Nurme V turbatootmisala keskkonnaloa taotluse tingimuslikult. *Enne turbatootmisalalt lisavee Räägu maaparandusehitise eesvoolu suunamise alustamist uurida eesvoolu seisundit 0,65 km ulatuses (koordinaadist 6482028; 529936 kuni koordinaadini 6482314; 530471) ning vastavalt uurimistööde tulemustele koostada eesvoolu rekonstrueerimise/uuendamise projekt või kavandada hooldustööd. Vastavalt projektile või hooldustööde kavale viia ellu tegevused, mis tagavad maaparandussüsteemi eesvoolu vastavuse maaparandusseadusele.*

OÜ Inseneribüroo STEIGER esitas 22.05.2026 (registreeritud KOTKAS-s dokumendina nr DM-127610-26) töö nr 26/5499 „Taotletava Nurme V turbatootmisala ja sellega piirneva rohevõrgustiku eksperthinnang“.

Keskkonnaamet edastas 22.05.2026 kirjaga nr DM-127610-27 eksperthinnangu kohalikule omavalitsusele arvamuse saamiseks.

OÜ Inseneribüroo STEIGER esitas 02.06.2026 (registreeritud KOTKAS-s 03.06.2026 nr DM-127610-28) täiendatud eksperthinnangu.

Tori Vallavalitsus 02.06.2026 (registreeritud KOTKAS-s 09.06.2026 nr DM-127610-29) soovis pikendada vastamistähtaega.

Keskkonnaamet nõustus 10.06.2026 kirjaga nr DM-127610-30 vastamistähtaaja pikendamisega.

Tori Vallavalitsus vastas 12.06.2026 kirjaga nr 5-1/1694-2 (registreeritud KOTKAS-s dokumendina nr DM-127610-31), et eksperthinnangu koostamise tingis asjaolu, et Tori Vallavolikogu ei nõustunud oma 21.08.2025 otsusega nr 348 keskkonnavalda taotlusega, sest rohevõrgustiku alal kavandatud tegevus ei vasta kehtivas Sauga valla üldplaneeringus sätestatule ning sellega pole tagatud rohevõrgustiku toimimine. Keskkonnavalda taotluse seletuskirjas muudes lisamaterjalides puudus igasugune käsitus rohevõrgustiku, projekteeritud ökoaktiivse ja nende toimivuse tagamise kohta. Eksperthinnangu tellis arendaja OÜ-lt Inseneribüroo STEIGER.

Eksperthinnangus märgitakse, et taotletaval alal on varasemalt toimunud mitmeid maastikulisi muutusi, sealhulgas metsamajanduslikke tegevusi, ning välitööde käigus registreeriti loomade liikumist nii turbatootmisalal kui ka seda ümbritsevatel aladel. Leiame, et loomade esinemist turbatootmisalal ei saa siiski käsitleda piisava tõendusena rohevõrgustiku toimimise ja ökoloogilise sidususe kohta. Arvestada tuleb, et Lavassaare turbamaardla lõunapoolses osas on turbatootmine looduslikke alasid järk-järgult vähendanud ning piirkonna ruumilist sidusust mõjutavad täiendavalt riigitee nr 4 Tallinn-Pärnu-Ikla ümberehitus. Maastiku muutumise tõttu võivad loomad kasutada olemasolevaid tootmisalasid või nendevahelisi alasid eelkõige alternatiivsete liikumisvõimaluste puudumise tõttu. Seetõttu tuleb hinnata mitte ainult loomade võimet olemasolevaid takistusi ületada, vaid ka seda, kas piirkonda jääb piisavalt kvaliteetseid elupaiku ning häiringutest vähem mõjutatud liikumiskoridore.

Nõustume eksperthinnangus toodud järeldusega, et rohekoridori toimivuse säilitamiseks on vajalikud täiendavad leevendusmeetmed. Samas vajab põhjalikumalt käsitlemist näiteks lõunapoolse lahustüki roll loomade liikumisel. Arvestades Nurme liiklussõlme rajamist, planeeritavaid tegevusi AS Nurme Turvas tootmisterritooriumil (nt büroohoone rajamine) ning nende võimalikku koosmõju kavandatava kaevandamistegevusega, tuleb hinnata, kas loomade liikumisvõimalused edela suunalt (Eametsa küla poolt) säilivad piisavas ulatuses. Loomade liikumisteid ja -suundi tuleb analüüsida tuleb analüüsida laiemas ruumilises kontekstis kui üksnes selle konkreetse lahustüki piires.

Eksperthinnangu joonisel 7 esitatud andmetest nähtub, et loomade aktiivne liikumine on koondunud ka Torni oja ja Elbu turbatootmisala vahelisele alale, mis paikneb rohevõrgustiku koridoris. Seetõttu leiame, et põhjapoolse lahustüki vähendamist tuleks täiendavalt kaaluda ka selles osas, et säilitada võimalikult lai ja sidus liikumiskoridor, sh võimalikud ja sobivad elupaigad. See on oluline eelkõige olukorras, kus piirkonnas on toimunud lageraieid, mis ei pruugi küll rohekoridori füüsiliselt katkestada, kuid võivad vähendada selle kvaliteeti ja sobivust häiringutundlikumatele liikidele.

Käesolevas eksperthinnangus käsitletud ala moodustab osa laiemast rohevõrgustiku tervikust, mistõttu ei ole põhjendatud hinnata mõju üksnes taotletava mäeeraldise piires. Mõju tuleb analüüsida koosmõjus riigitee ümberehituse, sh Nurme liiklussõlme rajamise, olemasolevate ja kavandatavate turbatootmisalade ning piirkonnas toimunud metsaraietega.

Peame vajalikuks rõhutada, et Nurme ökodukt on Tallinna–Pärnu–Ikla maantee Are–Nurme lõigu ainus suurulukitele kavandatud ülepääs. Seetõttu sõltub selle rajatise eesmärgipärane toimimine otseselt sellest, kas loomadele säilivad toimivad liikumiskoridorid ökodukti jõudmiseks ning sealt edasi liikumiseks. Sellest tulenevalt tuleb loomade liikumisteid ja -suundi analüüsida oluliselt laiemal alal kui üksnes taotletava mäeeraldise ja selle lahustükkide piires. Vastasel juhul puudub piisav alus järeldada, et rohekoridori toimimine, ökoloogiline sidusus ning ökodukti eesmärgipärane kasutamine säilivad ka pikemas perspektiivis.

Keskkonnaamet 15.06.2026 kirjaga nr DM-127610-32 palus veelkord eksperthinnangut täiendada hiljemalt 17.07.2026 kuupäevaks.

OÜ Inseneribüroo STEIGER esitas 15.07.2026 (registreeritud KOTKAS-s dokumendina nr DM-127610-33) veelkord täiendatud eksperthinnangu.

Vastavalt Keskkonnaameti 15.06.2026 kirjas nr DM-127610-32 esitatud tähelepanekutele ja seisukohtadele on eksperthinnangut täiendatud. Täiendatud eksperthinnang käsitleb põhjalikumalt kumulatiivseid mõjusid rohevõrgustikule ja selle toimivusele ning loomade liikumist laiemas ruumilises kontekstis. Võrreldes varasemaga on täiendavalt tehtud ettepanek vähendada põhjapoolse lahustüki pindala, mis meetmena aitab säilitada piirkonnas laiemat loomade liikumisala ning toetab rohekoridori sidusust maantee läänepoolsel alal. Keskkonnaamet leiab, et eksperthinnangut on piisavalt täiendatud.

2.3. KeHJS § 3 lg 1 p 1 kohaselt hinnatakse keskkonnamõju, kui taotletakse tegevusluba või selle muutmist ning tegevusloa taotlemise või muutmise põhjuseks olev kavandatav tegevus toob eeldatavalt kaasa olulise keskkonnamõju.

KeHJS § 11 lg 2 kohaselt vaatab otsustaja tegevusloa taotluse läbi ning teeb otsuse keskkonnamõju hindamise (KMH) algamise või algamata jätmise kohta KeHJS § 6 lõikes 2 nimetatud valdkondade tegevuse ja KeHJS § 6 lg 2¹ viidatud tegevuse korral õigusaktis sätestatud tegevusloa taotluse menetlemise aja jooksul, kuid hiljemalt 90. päeval pärast KeHJS § 6¹ lg 1 loetletud teabe saamist. KeHJS § 9¹ lg 1 kohaselt on otsustaja tegevusloa andja, MaaPS § 48 kohaselt annab kaevandamiseks keskkonnaloa Keskkonnaamet. Seega on Keskkonnaamet otsustajaks KeHJS tähenduses. KeHJS § 6 lg 28 kohaselt on olulise keskkonnamõjuga tegevus turba kaevandamine suuremal kui 150 hektari suurusel alal.

KeHJS § 6 lg 2¹ on sätestatud kui käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 1–34¹ nimetatud tegevust või käitist muudetakse või ehitist laiendatakse, peab otsustaja andma eelhinnangu selle kohta, kas kavandataval tegevusel on oluline keskkonnamõju.

KeHJS § 11 lg 2³ järgi KMH vajalikkus otsustatakse, lähtudes eelhinnangust (vt ptk 3) ja asjaomase asutuse seisukohast (seisukohad ning selgitused nendega arvestamise või arvestamata jätmise kohta, vt ptk 4). KeHJS § 11 lg 4 kohaselt, kui kavandatava tegevuse KMH algatamise või algatamata jätmise otsus tehakse KeHJS § 6 lg 2 või 2¹ alusel, lisatakse otsusele eelhinnang.

3. EELHINNANG

KeHJS § 6¹ lõike 3 kohaselt annab Keskkonnaamet eelhinnangu arendaja esitatud ja muu asjakohase teabe alusel ning lähtudes kavandatavast tegevusest, selle asukohast ja eeldatavast keskkonnamõjust. Eelhinnangu sisu täpsustatud nõuded on KeHJS § 6¹ lõike 5 alusel kehtestatud keskkonnaministri 16.08.2017 määrusega nr 31 „Eelhinnangu sisu täpsustatud nõuded“ (*määrus nr 31*).

Keskkonnaamet on eelhinnangu andmisel kasutanud järgmisi materjale:

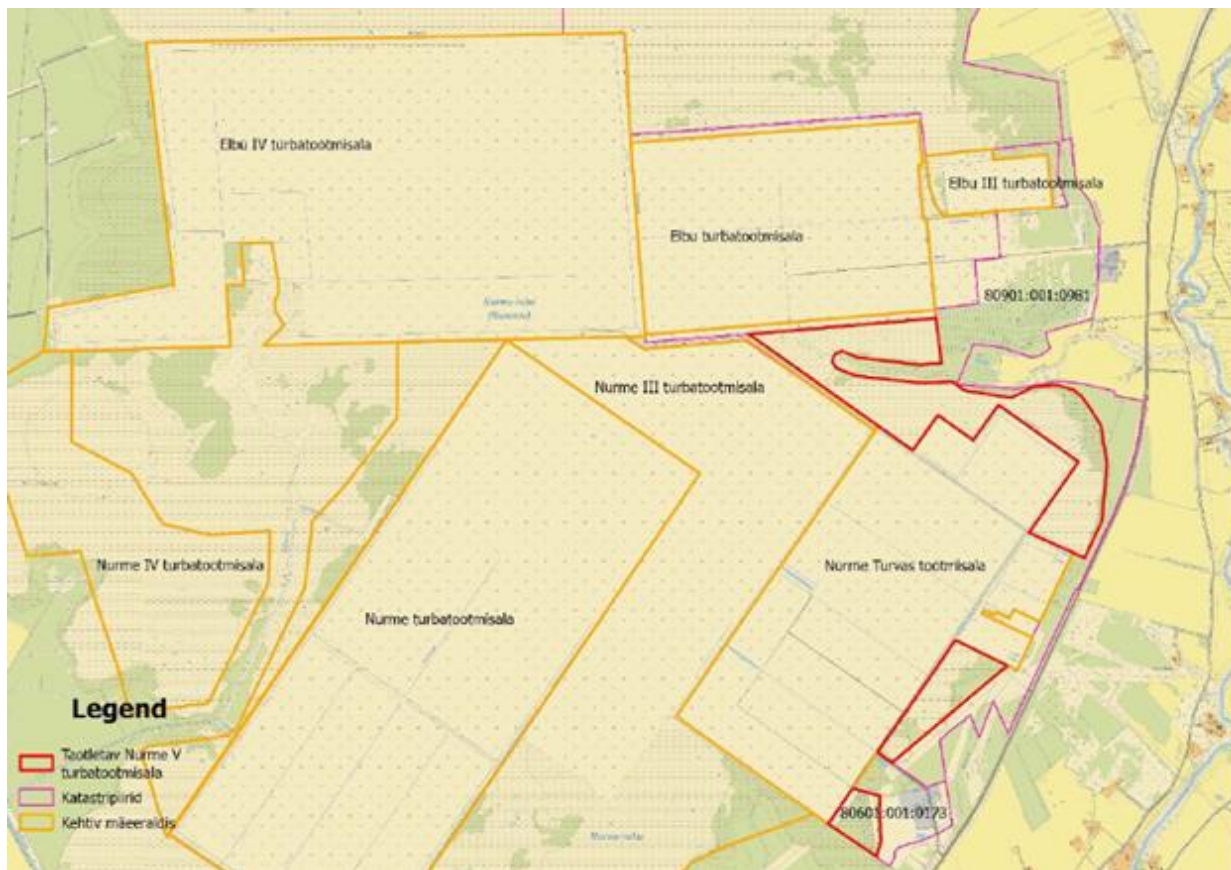
1. Nurme V turbatootmisala keskkonnaloa taotlus, taotluse lisad, sh KeHJS § 6¹ lõike 1 kohane teave;
2. Maa- ja Ruumiameti geoportaali kaardirakendused;
3. Endise valla (Sauga) üldplaneering, kehtestatud 05.12.2016 Sauga Vallavolikogu otsusega nr 97;
4. Pärnu maakonna planeering, kehtestatud 29.03.2018 riigihalduse ministri käskkirjaga nr 1.1-4/74;
5. Taotletava Nurme V turbatootmisala ja sellega piirneva rohevõrgustiku eksperthinnang (töö nr 26/5499, OÜ Inseneribüroo STEIGER).

3.1. Kavandatav tegevus

3.1.1. Tegevuse iseloom ja maht, olemasolev ja planeeritav maakasutus ning seal toimuvad või planeeritavad tegevused

Kolmest lahustükist koosnev Nurme V turbatootmisala asub Pärnu maakonnas Tori vallas Nurme külas riigi omandis oleval Halinga metskond 39 (katastritunnus: 80901:001:0981, riigivara valitsejaks on Kliimaministeerium, volitatud asutuseks on Riigimetsa Majandamise Keskus) ja eraomandis oleval Lille (katastritunnus: 80901:001:0752, omanik AS Nurme Turvas) kinnistul.

AS Nurme Turvas on turba tootmisega tegelev mäetööstusettevõte, kes kaevandab aiandus- ja kütteturvast Lavassaare turbamaardlas Elbu IV turbatootmisalal (keskkonnaloa nr KMIN-033, kehtib 16.02.2002 - 31.12.2056) ning Nurme Turvas tootmisalal (KMIN-009, kehtib 06.12.1997 - 10.06.2052). Käesoleva keskkonnaloa taotlusega soovib taotleja laiendada oma senist tegevust turbatootmises ning võtta kasutusele Nurme V turbatootmisala mäeeraldis, mis asub samuti Lavassaare turbamaardlas ja paiknedes olemasolevate vahel.

Joonis 1. Taotletav Nurme V turbatootmisala ja lähikümbruses kehtivad määraldisid (Aluskaart: Maa- ja Ruumiamet, mõõtkava 1 : 24 000)

Taotletava turbatootmisala kirjeldus ja mahud

Pinnakatte paksus käsitletaval alal on ligikaudu 10 - 20 m (17,5 m puuraugus nr 15430, 9 m puuraugus nr 30989). Aluspõhja kivimitel lasuva moreeni (Q1jr_g) kihi paksus on 3 - 5 m (Ramst jt, 2009; Ramst ja Küssmaa, 2018). Tegemist on liivsavimoreeniga, milles savi- ja tolmuosakeste sisaldus on keskmiselt 50 – 60 % (Širokova jt, 1990).

Jääjärvesetted (Q1jr_lg) on geoloogilises läbilõikes esindatud mõne meetri paksuse savi-kate setete (viirsavi, liivsavi, saviliiv) kihiga ning viimastel lasub umbes sama paks Balti mere erinevate arengustaadiumite vältel settinud aleuriidi või savi (Q2_m) kiht (Ramst jt, 2019). Turba lamamis olevad setted koosnevad valdavalt ülipeenest liivast (fraktsioon 0,10 - 0,63 mm) ning savist ja aleuriidist (Ramst jt, 2009).

Soosetete (Q2_b) kihi keskmine paksus Nurme V turbatootmisala määraldises piires on 2,8 m, suurim paksus 5,4 m ala loodeosas. Turba lamam paikneb valdavalt 10,5 - 11 m abs kõrguse vahemikus. Vähelagunenud rabaturba (sfagnumiturvas, villpea-sfagnumiturvas) kihi keskmine paksus koos sugekihiga on 1,5 m.

Vähelagunenud turba keskmine tuhasus määraldises piires on 3,36 % ja keskmine lagunemisaste välitingimustes tehtud visuaalsete määrangute alusel 19 %. Eesti Geoloogiakeskuse 2009. a

uuringu (EGF 8152) käigus tsentrifuugimeetodil tehtud määrangute andmeil on vähelagunenud turba keskmine lagunemisaste vaadeldavas piirkonnas 18 %. Kuna 2009. aasta uuringu ala külgneb Nurme V turbatootmisala mäeeraldisega ning oli 2009. a samuti looduslikus seisundis, siis võib viimast näitajat kasutada ka Nurme V turbatootmisala mäeeraldiselise turba iseloomustamiseks.

Turbalasundi alumine osa koosneb hästilagunenud siirdesoo- (rohu-sfagnumiturvas) ja madaslooturvastest (puu-pillirooturvas, tarna-pillirooturvas). Hästilagunenud turba keskmine tuhasus Nurme V turbatootmisala mäeeraldiselise piires on 4,08 % ja keskmine lagunemisaste uuringu raames tehtud välimäärangute andmeil 31 %

Tabel 1. Nurme V turbatootmisala turba keskmised kvaliteedinäitajad

Varuplokk	Varu jaotus	Keskmised kvaliteedinäitajad				
		Looduslik niiskus, %	Tuhasus, % kuivainest	Happesus, pH _{kel}	Lagunemisaste	
					%	Von Post
108 aT	vähelagunenud	90,20	3,36	3,3	18	H3
109 aT	hästilagunenud	91,23	4,08	3,9	31	H5
118 aR	vähelagunenud	92,10	2,73	3,10	20	H3
119 aR	hästilagunenud	91,95	4,74	4,35	29	H4
120 aR	vähelagunenud	91,77	1,43	3,08	16	H3
121 aR	hästilagunenud	89,48	5,05	3,96	30	H4

Kõige ülemiseks põhjaveekihiks on vaadeldaval alal soosetete veekiht, mille veetase paikneb 0,1 - 0,5 m sügavusel maapinnast. Soosetete veekiht on vabapinnaline ja toitub peamiselt sademetest. Eelnevate uuringute (Ramst ja Küssmaa, 2018) andmeil on turba filtratsioonikoefitsient lasundis keskmiselt 0,5 m/ööp. Lasundi pealmises, vähelagunenud raba- ja siirdesooturbast koosnevas osas võib see ulatuda kuni 1 m/ööp, lasundi allosas paiknevas hästilagunenud turba kihis aga alla 0,1 m/ööp. Vesi on happeline, madala mineralisatsiooniga (alla 0,1 g/l). Iseloomulike omaduste (pruunikas värvus, spetsiifiline lõhn ja maitse) tõttu ei kasutata soosetete vett joogi- või tarbeveena.

Jääjärvesetete ja meresetete veekiht on seotud väga väikese veeandvusega savide ja aleuriitidega ning moodustab seetõttu suhtelise veepideme. Väikese veeandvusega on ka liustikusetete veekiht, mis on seotud liivsavimoreeniga.

Siluri - Ordoviitsiumi põhjaveekompleks on seotud Jaagarahu lademe lõheliste dolo-kividega. Kompleksi suure lõhelisusega kivimites koosneva ülaosa filtratsioonikoefitsient on enamasti vahemikus 10 - 50 m/ööp (Perens, 2001). Vesi on vesinikkarbonaatne kaltsium-magneesiumiline. Siluri-Ordoviitsiumi Pärnu põhjaveekogumi vett kasutatakse ümbruskonna asulate ja majapidamiste veevarustuses.

Mäeeraldis kattub täielikult Lavassaare turbamaardla aktiivsete tarbevaru plokkidega 108, 109 ning kaevandamisväärsete aktiivse reservvaru plokkidega 118, 119, 120, 121. Sügavuti on mäeeraldisel piiriks aktiivse tarbevaru plokki 109, aktiivse reservvaru 119 ja 121 lamam. Taotletava mäeeraldisel ja selle teenindusmaa pindala on 101,25 ha.

Taotletava mäeeraldisel piirese jäävast aktiivsest tarbevarust ei ole kogu hästilagunenud turbakihi kaevandatav, kuna turbalasundi lamamini tuleb jätta korrastamiseks vajalik jääkturba kiht. Mäeeraldisel on soodsad tingimused ala taastuvaks sooks moodustamiseks, mille tarbeks jäetakse mäeeraldisel põhja 20 cm paksune jääkkiht.

Tabel 2. Taotletava ja kaevandatava maavara varu kogused Nurme V turbatootmisalal (seisuga 31.12.2023)

Plokk	Maavara	Pindala	Keskmine paksus, m	Mahult kaalule üle- viimise koefit- sient	Aktiivne tarbevaru, tuh t	Kadu, tuh t	Kaevandatav varu, tuh t
108 aT	Vähe- lagunenud turvas	70,46	1,33	0,152	143		143
109 aT	Hästi- lagunenud turvas	71,8	1,79	0,155	200	22	178
118 aR	Vähe- lagunenud turvas	22,21	1,54	0,136	47		47
119 aR	Hästi- lagunenud turvas	22,21	2,58	0,137	78	6	72
120 aR	Vähe- lagunenud turvas	7,24	2,57	0,131	24		24
121 aR	Hästi- lagunenud turvas	7,24	1,46	0,180	19	3	16

Pärnu maakonna turba kaevandamise aastamäär on 840 tuh t, millest Maa- ja Ruumiameti geoportaali maardlate rakenduse andmetel on kasutusel kogu maakonna turba kaevandamise aastamäär. Taotlejale kuulub Pärnu maakonnas kaks kehtiva keskkonnalooga turbatootmisala (keskkonnaloa nr KMIN-033 ja KMIN-009), mille kaevandamise aastamäärasid soovitakse korrigeerida, et eraldada kaevandamismahtu ka taotletavate Nurme V turbatootmisalale (tabel 3). Nurme V turbatootmisalale taotletakse keskkonnaluba 30 aastaks maksimaalse aastase kaevandamise määraga 5 tuh t. Kuna esimese 5-10 aastaga ei toimu taotletavatel aladel kaevandamist ettevalmistustööde tõttu, siis peale seda perioodi suurendatakse maksimaalset aastamäära teiste lubade arvelt. Selle aja jooksul on Nurme Turvas turbatootmisala mäeeraldise osad alad ammendunud.

Tabel 3. AS Nurme Turvas Pärnu maakonna turbatootmisalad ja maksimaalsed aastamäärad

Mäeeraldise nimetus	Keskkonnaloa nr	Kaevandamise aastamäär seisuga 31.12.2023. a.	Korrigeeritud kaevandamise aastamäär
Elbu IV turbaraba	KMIN-033	65	65
Nurme Turvas tootmisala	KMIN-009	40	35
Nurme V turbatootmisala	-	-	5

Kavandatava tegevuse kirjeldus, sh töömeetodid

Nurme V turbatootmisala piires asuv Lavassaare turbamaardla osa on looduslikus seisundis. Tootmiseks ette valmistamiseks tuleb sellelt eemaldada taimestik ja sugekiht ning rajada kuivenduskraavid ja väljaveoteed. Alal esineb älveid ja laukaid, kändusid on lasundis suhteliselt vähe. Väljatöötamata turbaalal esineb vähelagunenud turba peal sugekiht, mille keskmine paksus on 0,2 m. Sugekihi maht on 212 tuh m³. Taotletav mäeeraldis piirneb tegutseva Nurme Turvas tootmisala, mille kuivendus-süsteemi ja teedevõrku saab kirde, kagu ja loode suunas laiendada.

Turba kaevandamine toimub pinnaviisiliselt freesmeetodil. Freesmeetodil kaevandamise tootlikkus sõltub kaevandatava turbalasundi kuivamistingimustest ja kvaliteedist. Vähelagunenud turba puhul on freesitava kihi paksus keskmiselt 15 – 20 mm, hästilagunenud turba korral keskmiselt 10 mm ühes tsüklis. Tootmistsükkel koosneb turbakihi freesimisest õhukeste kihtidena, freesitud turba pööramisest, kogumisest ja aunatamisest. Aunade kõrgus oleneb kasutatavatest masinatest, turbaliigist ja kogumishooaja kestusest. Pärast turbakihi freesimist jäetakse turvas tootmisväljakutele kuivama. Kuivamise soodustamiseks pööratakse freesitud turvast sõltuvalt valmistoodangu nõuetele kaks kuni kolm korda. Kuivanud turvas kogutakse kokku. Turba kogumisel on plaanis kasutada tsüklonitega varustatud turbakogujad. Tsüklonid vähendavad kogujast eralduvat turbatolmu umbes 70%, mis vähendab oluliselt peenosakeste edasikandumist tootmisalal.

Kogutud turvas ladustatakse tootmisväljakute otstes paiknevatesse aunadesse ja veetakse seejärel teenindusmaale rajatavatele kogumisplatsidele. Olenevalt ilmast võib periood varieeruda.

Pärast kogutud turba aunatamist ja ladustamist kogumisplatsil toimub turba laadimine ekskavaatoriga veoautodele ning väljavedu. Nurme V turbatootmisala toodang suunatakse AS Nurme Turvas (Lille kinnistul, 80901:001:0752) tehastesse ning Pärnu sadamasse. Nurme V turbatootmisala väljaveoteena on planeeritud kasutada olemasolevat Lavassaare maardlasisest kruuskattega ja betoonplaatidest ehitatud väljaveoteed, mis kulgeb kõigi lahutükkide piiridel. Nimetatud tee on rajatud turba tootmise ja väljaveo eesmärgil ning ei ole avalikus kasutuses.

Turba kaevandamine toimub tsükliliselt. **Freesturba tootmisel loetakse tootmisperioodiks ajavahemikku mai keskelt kuni augusti lõpuni, seega on hooaja pikkuseks jämedalt arvestades ~100 päeva.** Turba tootmisel lasundist välja tulevad kännud korjatakse kokku, kuivatatakse maksimaalselt 3 aastat ja realiseeritakse töötlemata küttepuiduna või kasutatakse olemasoleva taristu hooldamiseks või uue taristu rajamiseks.

Taotletavast Nurme V turbatootmisalast vahetult lõunas ja läänes asuva Nurme Turvas turbatootmisala kuivendussüsteemi saab Nurme V turbatootmisala mäeeraldise suunas laiendada. Osa põhjapoolsele lahustükile rajatava kuivendussüsteemi vett kavandatakse juhtida lõuna suunas läbi olemasoleva Nurme Turvas turbatootmisala mäeeraldisel oleva Nurme kraavi Sauga jõkke (tunnus VEE1148700). AS Nurme Turvas keskkonnaloas nr KMIN-009 juurde kuuluva vee erikasutusloaga on lubatud juhtida Nurme turvas tootmisalal väljalask (PM001) kaudu ~383 tuh m³/a) ja Puukooli väljalak (PM002) kaudu ~38 tuh m³/a sademevett suublasse. Põhjapoolsele lahustükile lisatakse uus väljalask Torni oja, mis suubub Sauga jõkke. Vajalikud muudatused väljalaskude vooluhulkase osas KMIN-009 loas ja Maa- ja Ruumiaemeti tehnilised tingimused Torni oja osas tehakse peale Nurme V turbatootmisala loa kohta tehtud positiivse loa andmise korralduse eelnõu.

Vee suublasse juhtimiseks määratud väljalasud ning vooluhulkade jaotused võivad tootmisala väljaehitamisel muutuda, vajadusel tuleb taotlejal veeluba vastavalt korrigeerida. Kuivõrd Nurme Turvas tootmisala keskkonnaluba kehtib kuni 10.06.2052 võib tekkida vajadus kuivendussüsteemi (väljalaskude) osaliseks ümberehitamiseks, et tagada Nurme V turbatootmisalalt kuivendusvee ärajuhtimine ka siis, kui Nurme Turvas tootmisalal on kaevandamine lõpetatud ning ala korrastatakse.

Täpne kuivendamise tehnoloogia ja skeem määratakse kaevandamise projektis.

Turbaheljumi edasikandumise tõkestamiseks on vaja rajatav kuivendusvõrk eesvooluga ühendada settebasseini(de) kaudu. Lisaks kuivendusvee puhastamisele ühtlustavad settebasseinid suurveeperioodil süsteemist välja voolava vee hulka. Settebasseine puhastatakse regulaarselt ja settinud materjali segatakse toodanguga või kasutatakse rajatiste konstruktsioonides. Hinnanguliselt juhitakse taotletavalt Nurme V turbatootmisala mäeeraldiselt suublasse ligikaudu

315 tuh m³ vett aastas sellest Torni oja ligikaudu 74 tuh m³ vett aastas. Tootmisala jaguneb neljaks valgalaks.

Nurme V turbatootmisalal on soodsad tingimused kaevandatud maa korrastamiseks taastuvaks sooks. Maavara ammendamisel moodustatava taastuva soo kõlviku pindala on 101,25 ha.

Soo taastamise võimalikkuse tagamiseks tuleb mäeeraldise põhja jätta 0,2 m paksune turba jääkkiht, mis loob sobivad kasvutingimused turbasamblale. Lisaks õhukese turbakihi olemasolule on soo taastamise seisukohast oluline korrastataval alal tagada reguleeritud ja stabiilne veerežiim. Soo taastamisel on oluline hoida veetasel stabiilselt maapinnal. Viimast saab edukalt tagada jagades ammendatud ala vastavalt lamami reljeefile väiksemateks aladeks (terrassideks) ja eraldada need reguleeritud ülevooluga veetõkkesammidega. Sellise meetodi korral rajatakse korrastatavale alale mitmeid terrasse, mille veetase on erinev – samas on kogu ala ühtlaselt üle ujutatud.

Suurvee perioodil tuleb liigvee ära juhtimiseks korrastamistööde ajal olemasolevatele väljavooludele rajada veetaseme regulaatorid, mida saab vastavalt veeseisule kas sulgeda või avada. Tehnilise korrastamise järel on soovituslik täiendavalt alale laotada turbasambla fragmente, et kiirendada selle levikut ja kasvu.

Enne lõplike korrastamistöödega alustamist tuleb koostada korrastamise projekt, kus määratakse vastavalt ammendatud alale täpsed tehnilised lahendused taastuva soo (vajadusel ka metsamaa) tingimuste loomiseks. Korrastamise projekt tuleb koostada vastavalt keskkonnaministri 07.04.2017. a. määruses nr 12 “Uuritud ning kaevandatud maa korrastamise täpsustatud nõuded ja kord, kaevandatud maa korrastamise projekti sisu kohta esitatavad nõuded ning maa korrastamise akti sisu ja vorm” kehtestatule.

Arvestades taotletava tegevuse perioodi pikkust, on täna keeruline anda hinnangut korrastamistööde maksumuse kohta, kuna vahepealsel perioodil võib muutuda senine turbatootmisalade taastamise meetodika ja tehnoloogia.

Ümbritseva keskkonna kirjeldus

Mäeeraldise lõunapoolsed lahustükid piirnevad lääne ja loode poolt Nurme Turvas tootmisala mäeeraldisega ning põhjapoolne lahustükk lõunast ja põhjast Nurme Turvas tootmisala, Elbu turbatootmisala ja Nurme III turbatootmisala mäeeraldistega.

Turbatootmisalade iseloomulikust asukohtadest ja tootmisalade suurusel tulenevalt ei paikne üldjuhul mäeeraldise vahetus läheduses tundlikke objekte (majapidamisi). Nurme V turbatootmisala ümbruskond on hõredalt asustatud ja turbatootmisala vahetusse ümbrusse majapidamisi ei jää – lähimad majapidamised asuvad taotletavast mäeeraldisest umbes 0,5–1,0 km kaugusel Nurme ja Kurena külas.

Muinsuskaitseobjekte taotletaval Nurme V turbatootmisalal ja selle lähistel ei esine. Samuti ei jää kavandatava tegevuse mõjupiirkonda kaitsealasid ega Natura 2000 võrgustikku kuuluvaid alasid. Taotletava Nurme V turbatootmisala piires ja vahetus läheduses kaitsealuste taimeliikide kasvukohti keskkonnaregistri andmetel ei ole, küll aga kattub kogu taotletav ala III kategooria kaitsealuse liigi teder leiukohaga (KLO9129641).

Hetkel kehtiva Sauga valla üldplaneeringu kohaselt asub taotletav mäeeraldis peaaegu täielikult rohevõrgustiku alal (rohekoridoris), mis jääb aktiivse kaevandusala ja põhimaantee nr 4 vahele. Eraomandisse kuuluv Lille kinnistu on üldplaneeringu kohaselt tootmismaa (seal paiknevad kaevandaja tootmishooned), mis asub samuti osaliselt rohekoridoris.

Lisaks kattub mäeeraldis osaliselt Pärnu maakonnaplaneeringut täpsustava teemaplaneeringuga „Põhimaantee nr 4 (E67) Tallinn – Pärnu – Ikla (Via Baltica) trassi asukoha täpsustamine km 92,0 – 179,0“ planeeritud põhimaantee trassikoridoriga. Via Baltica Are–Nurme 2+2 teelõigu projekteerimisel on vahetus läheduses kavandatava turbatootmisala suhtes nähtud ette ökodukti rajamine, mille eesmärk on tagada ohutud loomade liikumisvõimalused. Ökoduktide toimimiseks on oluline tagada läbipääsu alal ja ühendusteedel ümbritsevate elupaikadega loomadele soodne ja turvaline keskkond. Põhimaantee nr 4 Tallinn–Pärnu–Ikla km 98,0 – 120,6 asuva Libatse – Nurme lõigu põhiprojektiga kavandatavate tegevuste keskkonnamõju hindamise aruande (Skepast&Puhkim OÜ, töö nr 2017-0074, 2022) kohaselt tuleb loomaläbipääsude ümber kehtestada 500 m raadiusega kaitsevöönd, kus vaikumisi kehtivad järgmised piirangud:

- *Keelatud on jahipidamine. See hirmutab loomad läbipääsust eemale. Jahikeelualad tuleb määrata kohapõhiselt ja maastikus selgelt eristuvate piiridega. Jahipiirangust tuleb teavitada maaomanikku ja kohaliku jahimaa valdajat.*
- *Keelatud on lageraie ja metsa raadamine. Paljud liigid vajavad liikumiseks sidusat kõrgpuistut ja väldivad lagedaid alasid. Projekteeritava maanteelõigu ökoduktid on metsaelupaikades, seega rajatakse peamiselt metsaliikidele. Metsa majandamisel võib kasutada püsimetsanduse võtteid, mis tagavad kõrgpuistu katkematu sidususe.*
- *Keelatud on teede, hoonete, aedade, piirete jms objektide rajamine, mis võivad takistada loomade ligipääsu ökoduktile. Ökodukti ees võib olla väike ja väga hõreda liiklusega tee, kuid sellisel teel ei tohi olla kõvakatet (pinnas- ja kruusateed on aktsepteeritavad). Ökodukti ees olev tee peab olema maapinnaga tasa ja võimalikult kitsas nii, et puuvõrad liituvad tee kohal.*
- *Keelatud on maavarade kaevandamine. Kaevandustegevusega kaasneb oluline häiring ja karjäärialal toimub oluline maastiku muutus, mis võib takistada loomade liikumist.*

Nurme V turbatootmisala keskmine lahustükk kattub eelnimetatud kaitsevööndiga. Nurme V turbatootmisala ja sellega piirneva rohevõrgustiku eksperthinnangu kohaselt tuleb vähendada põhjapoolse ja keskmise lahustüki piire, tagamaks ökoloogilised ühendused lahustükkide vahel.

Nurme V turbatootmisala mäeeraldise põhjapoolne lahustükk piirneb idast Tallinn–Pärnu–Ikla põhi-maantee nr 4 kaitsevööndiga (7312466), lõunapoolne lahustükk kattub osaliselt Harku-

Lihula-Sindi 330/110 kV elektriliini kaitsevööndiga. Elering AS on andnud loa tegutseda (330kV õhuliini L503 Sindi – Harku ja 110kV õhuliini L033 Sindi – Audru kaitsevööndis visangutes M32Y-M34Y turba kogumisel, ekskavaatoritööl ja pinnase hooldustööl) kaitsevööndis tingimuslikult (vt taotluse lisa 14). Taotleja on tingimustest teadlik ja nendega nõustunud.

Mäeeraldise põhjapoolset lahustükki lõikab Torni oja, millele on looduskaitseaduse § 37 alusel kehtestatud kalda piiranguvöönd laiusena 50 m veepiirist ning vahetult kirde pool Räägu maaparandushoiuala (KPO väline tunnus 6114870010340001).

3.1.2. Tegevuse seos asjakohaste strateegiliste planeerimisdokumentidega ning lähipiirkonna praeguste ja planeeritavate tegevustega

Taotletav Nurme V turbatootmisala maardla on kantud Keskkonnaministri määruses nr 87 § 2 nimetatud kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja. Käesoleva keskkonnaloa taotlusega soovib taotleja laiendada oma senist tegevust turbatootmises ning võtta kasutusele Nurme V turbatootmisala mäeeraldise, mis asub samuti Lavassaare turbamaardlas ja paikneb olemasolevate vahel.

Pärnu maakonna planeering

Pärnumaa maakonna planeering kehtestati 29.03.2018 riigihalduse ministri käskkirjaga nr 1.1 4/74, mille ruumilise arengu eesmärgid arvestavad üleriigilise planeeringu „Eesti 2030+“ arengueesmärgi, tuginevad „Pärnu maakonna ruumilise arengu analüüsile“ ning on suunava ja põhjendava mõjuga planeerimislahenduse kui terviku ja selle iga üksiku teema jaoks.

Pärnu maakonnaplaneering tugineb üleriigilise planeeringu „Eesti 2030+“ ruumilise arengu eesmärkidele, kus eesmärgiks nr 4 on rohevõrgustiku sidususe ja väärtuslike maastike hoidmine ning määratleda Eesti rahvusmaastikud ja seada nende säilimist tagavad tingimused. Roheline võrgustik toetab ökosüsteemide toimimist, säilitades ja luues tingimusi, mis tagavad ökosüsteemi teenused nagu puhas vesi, õhk, tootlik maapind, elurikkus, atraktiivsed puhkepiirkonnad jne. Seega toetab see kaudselt majandust ja kogukondi ning annab elutähtsa panuse kliimamuutuste looduslikku leevendamisse ja sellega kohanemisse. Rohelise võrgustiku määratlemise eesmärk on välja selgitada pool-looduslikest, looduslikest ja inimtegevusest vähem mõjutatud aladest ühtne struktuur ning suunata inimtegevust nii, et roheline võrgustik toimiks. Roheline võrgustik on planeeringuline meede, mis parandab loodushoiu olukorda ja kestliku arengu võimalusi.

Pärnumaa ruumilise arengu üheks eesmärgiks on **rohevõrgu sidusus ja maastikuväärtuste hoidmine**.

Pärnu maakonnaplaneeringu dokumendis sätestatud soovitusel rohelise võrgustiku toimimise tagamiseks ja säilitamiseks on järgmised:

- säilitada rohelise võrgustiku terviklikkus, sidusus ja vältida looduslike alade killustamist;
- tagada, et looduslike alade osatähtsus tuumaladel ei langeks alla 90% pindalast ning koridorides alla 70 % koridori keskmisest läbimõõdust;
- kohalikul omavalitsusel on põhjendatud juhtudel võimalik muuta maa senist sihtotstarvet (maatulundusmaa) ja juhtfunktsiooni (metsamaa, põllumaa) üldplaneeringuga;
- rohelise võrgustiku struktuuri olulist muutmist ettenägeva tegevuse kavandamisel viia läbi keskkonnamõju hindamine;

- vältida negatiivse keskkonnamõjuga, kõrge keskkonnariskiga ning teiste tööstus- ja infrastruktuuriobjektide kavandamist roheline võrgustiku alale. Juhul, kui nende rajamine on möödapääsmatu, tuleb eriti hoolikalt valida rajatiste asukohta ning rakendada roheline võrgustiku toimimiseks vajalikke leevendus- ja kompensatsioonimeetmeid;
- vältida elamualade rajamist roheline võrgustiku aladele;
- asustuse kavandamisel ei tohi läbi lõigata roheline võrgustiku koridore. Loomade liikumise takistamise vältimiseks on piirdeaedade rajamine lubatud ainult vahetult ümber õueala;
- vältida uute paisude rajamist roheline võrgustiku koridoriks olevale vooluveekogule;
- vältida uute karjäärade rajamist (sh olemasolevate laiendamist) roheline võrgustiku alale. Juhul, kui karjääri rajamine on möödapääsmatu, tuleb enne kaevandama asumist kavandada roheline võrgustiku asenduskoridor või -ala, et roheline võrgustiku sidusus säiliks. Kaevandamise lõppedes rekultiveerida kaevandatud ala ja taastada roheline võrgustiku osana. Loa andjal on õigus roheline võrgustiku toimimise tagamiseks seada vajalikke leevendus- ja kompensatsioonimeetmeid;
- uute arenduste kavandamisel arvestada roheline võrgustiku konfliktikohtadega ja kavandada asjakohaseid abinõusid (loomade tunnelid, suunamine ületuskohta, kiirusepiirang, piisav nähtavus teekaitsevööndis jne);
- uute tehniliste rajatiste kavandamisel käsitleda konfliktikohti igal konkreetsel juhul eraldi. Seejuures analüüsida konflikti võimaliku mõju ulatust. Roheline võrgustiku säilimiseks tuleb kavandada ja realiseerida vajalikud abinõud. Kui konflikti ärahoidmine osutub võimatuks ja seetõttu võib kannatada oluliselt loodus, siis kavandatavat tegevust ei ole võimalik realiseerida;
- säilitada maastikulist ja bioloogist mitmekesisust – metsakooslusi, poollooduslikke ja looduslikke niite ja neid ühendavaid koridore. Hoida maastikulist mitmekesisust suurendavad põlluservad, kraavid, tee- ja metsaservad ning väikesepinnalised biotoobid (kivikuhjad ja metsatukad põldude vahel);
- roheline võrgustiku piirid ja kasutustingimused täpsustada üldplaneeringuga.

Maakonnaplaneeringuga uusi maardlaid ei määrata, vaid näidatakse ära maardlate alad ning nendest tulenevad piirangud. Maavara kasutuse perspektiivi järgi on maakonnaplaneeringuga olemasolevad maardlad jagatud kolme kategooriasse järgmiselt:

- I kategooria – alad, kus maavarade kaevandamine on soodustatud. Kaevandustegevus toimub juba praegu ja mõistlik on kaevandamist jätkata.
- II kategooria – alad, kus kaevandamise alustamiseks ei ole teada suuremaid takistusi.
- III kategooria – alad, kus maavara kaevandamiseks on olulised kitsendused (nt tiheasustus, looduskaitsealad, Natura 2000 alad) ja seetõttu maavarade kaevandamine nendel aladel ei ole tõenäoliselt võimalik

Maakonnaplaneeringus jääb Lavassaare turbamaardla I kategooria turbamaardla alla.

Lisaks on toodud maakonnaplaneeringus maardlate ja maavaravaru kaevandamisest mõjutatud alade kasutamiseks järgmised asjakohased soovitusel:

- maardlate kasutuselevõtul vältida alasid, mis asuvad väärtuslikel maastikel, roheline võrgustiku aladel ja väärtuslikel põllumajandusmaadel. Juhul, kui nimetatud aladel on kaevandamine majanduslikult otstarbekas, rakendada meetmeid, et kaasnevad mõjud nendele aladele oleksid leevendatud ja minimaalsed;
- kaevandamine kavandada ja korraldada selliselt, et tekiks võimalikult vähe mõju roheline võrgustikule, maastiku ilmele ning puhkeotstarbelise, metsa- ja põllumajandusliku kasutuse huvidele;

- asustatud alade piirkonnas on maavara kaevandamine problemaatiline tulenevalt kaasnevatest häiringutest elanikele. Eelistada sama maavara kaevandamist eemal asustatud aladest;
- turba kaevandamiseks eelistada juba kuivendusest rikutud alasid;
- kaevandamisel hinnata ja leevendada transpordiga kaasnevaid mõjusid;
- kasutuselevõetud maardlates varud ammendada maksimaalselt ning alad korrastada;
- arvelevõetud maavaravarud säilitada kasutamise- ja kaevandamisväärsena;
- turbamaardlate kasutuselevõtmisel arvestada Pärnumaa turbavarude arengukavaga aastani 2030; - maavara I kategooria ja II kategooria aladele või nende vahetusse lähedusse ei tohi planeerida tegevusi, mis välistavad edaspidi seal kaevandamise (nt planeerida uusi elamualasid);
- üldplaneeringu koostamisel arvestada maardlatega (sh aktiivses kasutuses olevatega);
- maardlate kasutuselevõtul või maardlas uute karjääride rajamisel tuleb enne maavara kaevandamise lubamist selgitada välja keskkonnamõju võimalik ulatus (keskkonnamõju hindamine; müra, tolmu ja vibratsiooni mõõtmine või modelleerimine, hüdrogeoloogilised uuringud jne) ning rakendada asjakohased meetmed kaasnevate keskkonnamõjude vältimiseks või leevendamiseks. Suur osa maavara kaevandamise negatiivsetest mõjudest on seotud materjali väljaveoga.

Endise valla (Sauga) üldplaneering

Sauga valla üldplaneering on kehtestatud Sauga Vallavolikogu 5. detsembri 2016 otsusega nr 97.

Rohelise võrgustiku põhimõtteline paigutus ja selle üldised planeerimis- ning kasutuspõhimõtted on määratud Pärnu maakonna teemaplaneeringuga asustust ja maakasutust suunavad keskkonna tingimused.

Rohelise võrgustiku ala ega rohelise võrgustiku koridor ei ole takistuseks kaevandamislubade taotlemisel ja väljaandmisel õigusaktides sätestatud korras ja tingimustel.

Tingimused rohelise võrgustiku toimimise tagamiseks:

- Säilitada tuleb rohelise võrgustiku terviklikkus, sidusus ja vältida loodusalade killustamist.
- Rohelise võrgustiku toimimiseks tagada, et looduslike ja poollooduslike alade osatähtsus tugialadel ei langeks alla 90% pindalast ning koridorides alla 70% koridori keskmisest läbimõõdust. Rohelise võrgustiku tuumalade reaalne ulatus ei tohi väheneda üle 10%.
- Vältida senise maa sihtotstarbe (maatulundusmaa) ja juhtfunktsiooni (metsamaa, põllumaa) muutmist. Muutmisvajadus peab olema igakülgset põhjendatud.
- Vältida negatiivse keskkonnamõjuga, kõrge keskkonnariskiga ning teiste tööstus- ja infrastruktuuriobjektide kavandamist rohelisse võrgustikku. Juhul, kui nende rajamine on möödapääsmatu, tuleb eriti hoolikalt valida rajatiste asukohta ning rakendada rohelise võrgustiku toimimise tagamiseks vajalikke leevendus- ja kompensatsioonimeetmeid. Suurte, riigi toimimiseks vajalike objektide kavandamisel rohevõrgustiku aladele, tuleb tagada rohevõrgustiku sidusus. Objektide planeerimisel ja asukohavalikul tuleb võtta arvesse KSH ja KMH tulemusi.
- Uute arendusprojektide tegemisel arvestada konfliktikohtadega (nt rohevõrgustiku lõikumine teega) ja kavandada asjakohaseid abinõusid (loomade tunnelid/sillad, suunamine ületuskohta, kiirusepiirang, piisav nähtavus teekaitsevööndis jne) rohelise võrgustiku sidususe tagamiseks. Üldplaneeringus on välja toodud teede/raudteede ja rohelise võrgustiku konfliktikohad. Õkoduktide ja/või muude leevendusmeetmete täpsed asukohad ja tehnilised lahendused tuleb määrata vastavate trasside projekteerimise faasis.
- Rohelise võrgustiku struktuuri olulist muutmist ettenägeva tegevuse kavandamisel viia läbi keskkonnamõju hindamine.

- Vältida uute elamualade rajamist ja olemasolevate laiendamist rohelise võrgustiku aladele. Asustuse kavandamisel (sh piirete paigutamisel) ei tohi läbi lõigata rohelise võrgustiku koridore. Alla 3 ha suurusele kinnistule ei ole lubatud elamuid ehitada ilma detailplaneeringuta. Loomade liikumise takistamise vältimiseks on piirdeaedade rajamine lubatud ainult vahetult ümber õueala, välja arvatud juhul, kui tarastamine on õigustatud tulenevalt maade põllumajanduslikust kasutusest.
- Rohelise võrgustiku aladel võib arendada tavapäraselt, rohelise võrgustikuga arvestavat majandustegevust, ja väärtuslikud märgalad, veekogude kaldaalad, vääriselupaigad, kaitsealad, I ja II kategooria kaitsealuste liikide elupaigad ja teised seadustest tulenevate piirangutega alad.
- Rohelise võrgustiku aladel tuleb säilitada väärtuslikud taimekooslused ja elupaigad, säilitada aladele iseloomulikud looduslikud pinnavormid ja veekogude kaldaalade looduslikkus. Poollooduslike kooslusi tuleb majandada.
- Vältida uute paisude rajamist rohelise võrgustiku koridoris olevale vooluveekogule;
- Vältida uute karjäärade rajamist (sh olemasolevate laiendamist) rohelise võrgustiku alale;
- Veekogude eutrofeerumise vähendamiseks säilitada kõrgetaimestik jõgede lõunakallaste veekaitsevööndis.
- Metsa raadamine rohelise võrgustiku aladel ei ole üldjuhul lubatud, raadamise vajadusel tagada rohevõrgustiku toimimine. Majandatavates metsades on oluline metsaelustiku säilimist toetavate tingimuste järgimine, nagu seemnepuude, elus ja surnud säilikpuude (elustikupuude) jätmine, monokultuurpuistute vältimine, metsade väetamisest loobumine, ohtlike taimekaitsevahendite (glüfosaatide) mittekasutamine, uute kuivendussüsteemide rajamise vältimine. Soovitav on lähtuda Riigimetsa hea metsamajanduse tavast ja Eesti FSC standardist.
- Rohelise võrgustiku piire ja kasutustingimusi on võimalik täpsustada või muuta kohaliku omavalitsuse üldplaneeringuga.

Maardla aladel tuleb järgida maapõueseadusest tulenevaid nõudeid.

Üldplaneeringuga säilivad olemasolevad turbatööstuse maa-alad. Uusi turbatööstuse maa-alasid üldplaneeringuga ei kavandata. Lisaks on üldplaneeringus välja toodud üldised kasutamistingimused turbatööstuse maa-alal ja tingimused maa-alade rekultiveerimiseks:

- Maa-ala juhtotstarve on turbatööstuse maa
- Karjäärade kasutamiseks vajalike rajatiste ja ehitiste asukohavalikuga tuleb vältida kahjulike mõjude kandumist elamualadele ning puhke- ja virgestusmaadele. Vajadusel rakendada negatiivseid mõjusid vähendavaid meetmeid.
- Kaevandamise tehnoloogia peab tagama turba säästliku kaevandamise ja ladustamise.
- Eeliskorras tuleb anda kaevandamiseks turbatööstuse maa-alasid, mis on kaevandamiseks varem juba avatud või muul viisil inimtegevusest juba mõjutatud ning mille looduslik väärtus on väiksem.
- Turba kaevandaja peab rakendama meetmeid kaevandamisest tuleneva raba puhke väärtuse vähenemise hüvitamiseks.
- Lähtudes maapõueseadusest tuleb kaevandamisloa omanikul maavaravaru kaevandamisega rikutud maa ning sellega seotud teenindusmaa korrastada vastavalt korrastamisprojektile.
- Kaevandamisloa taotluses tuleb esitada andmed kaevandamise mõju võimaliku ulatuse ning maavara kaevandamisega rikutava ala rekultiveerimise kohta.
- Kaevandamisloa omaja on kohustatud koostama kaevandamisega rikutud maa taastamiseks rekultiveerimisprojekti, mille rakendamiseks annab nõusoleku loa andja.
- Rekultiveerimist tuleb alustada tehnoloogia seisukohalt otstarbekal ajal.
- Rekultiveerimisel tuleb tagada, et kaevandusala veerežiim vastaks rekultiveerimis projektis määratud taastamise suunale.

- *Rekultiveerimine tuleb planeerida ja teostada nii, et ala vajaks võimalikult vähe hilisemat järelhooldust ning rekultiveeritud ala saaks jätta looduslikule arengule.*
- *Korrastatav ala peab sobima looduslikku maastikupilti ja peab olema ohutult läbitav (eesmärk on taastada kaevandamiseelne seisund rohelise võrgustiku aladel).*
- *Rekultiveerimisel taastada kaevandusalal looduslikule võimalikult lähedane veerežiim ning luua tingimused soo-ökosüsteemide taaskujunemiseks. Juhul kui looduslike sooökosüsteemide taastamine pole alal võimalik, võib valida rekultiveerimissuunaks veekogu, metsamaa, marjakasvatusala või muu perspektiivse suuna.*
- *Ammendatud turbatööstuse maa-alade rekultiveerimise eesmärk on vähendada nende tuleohtu ja kasvuhoonegaaside emissiooni ning taastada raba kaevandamiseelsele võimalikult lähedane seisund.*

Keskkonnaamet on seisukohal, et menetluses ei tule arvestada kõigi võimalike strateegiadokumentidega, vaid siiski asjakohastega. Kliimaeesmärkidega arvestatakse niivõrd, kui see on kooskõlas kehtivate õigusaktidega.

Vastavalt strateegilises dokumendis „Maapõuepoliitika põhialused aastani 2050“ toodud eesmärkidele ja põhimõtetele tuleb maardlate kasutusse võtmisel eelistada juba avatud maardlate maksimaalset võimalikku kasutamist, mille kohta on piisavalt vajalikku informatsiooni nii keskkonnatingimuste kui ka kaevandamise tehnoloogiliste võimaluste kohta. Kaevandamine juba avatud maardlas on keskkonnasäästlikum kui täiesti uute alade kasutusele võtmine.

Kliimapolitiitika põhialused aastani 2050

Märgalade (sood ja siseveekogud) KHG emissioonina tuleb võtta arvesse inimpõhjustatud heitkoguseid, mis tekivad eelkõige turbakaevandamisaladelt. Heitkoguste suurenemise jätkumist oleks võimalik piirata vaid uute turbakaevandamisalade rajamisest loobumisega ning olemasolevate ammendumisel nende metsastamise (*afforestation*) või märgala taastamisega (*rewetting*). Kuna Lavassaare maardla on inimtegevuse poolt juba tugevasti mõjutatud, on Nurme V turbatootmisalal turba tootmine põhjendatud nii kohaliku piirkonna sotsiaalmajandusliku arengu kui ka maavara säästliku kasutamise seisukohast.

Strateegia „Eesti 2035“ on väga üldine ja ei käsitle turvast, kuivendamist ega märgalasid ning ei ole seega turbatootmisala keskkonnaloa andmisel asjakohane.

Turba kaevandamiseks on lubatud kaevandamisluba anda üksnes kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade nimekirja või kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja kantud alale või maardlale. Kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja kantakse turbamaardla või selle osa või muu turbaala, mis on inimtegevusest mõjutatud ja mis ei oma eeldatavalt olulist looduskaitseväärtust. Lavassaare turbamaardla Nurme V turbatootmisala on kantud keskkonnaministri 27.12.2016 määruse nr 87 „Kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekiri“ (edaspidi määrus nr 87) §-s 2 nimetatud kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja. Kuna kaevandamiseks lubatud turbaalasid on piiratud koguses, tuleb sobivatel aladel varu maksimaalselt ammendada ja kaevandada turvast võimalikult palju. Kuigi ettevõtlusvabadus ei anna isikule õigust nõuda rahvusliku rikkuse ega riigi vara kasutamist oma ettevõtluse huvides, riivab sellele vaatamata ettevõtlusvabadust olukord, kus avalik võim muudab ettevõtlusega tegelemise tingimusi ebasoodsamaks seni kehtinud õigusliku raamistikuga võrreldes (RKPJKo 16.12.2013 nr 3-4-1 27-13, p 44). Riigikohus on samuti leidnud, et Eesti Vabariigi põhiseadus kohustab Eesti riiki andma kliimaeesmärgi saavutamisse proportsionaalse panuse ning selleks on vaja kehtestada realistlik ja õiguslikult siduv etapiviisiline

ja sektoripõhine heitekoguste jaotuskava kliimaneutraalsuse saavutamiseks (RKHKo 11.10.2023 nr 3-20-771, p 48).

21.07.2024 muudeti määrust nr 87 ja selle lisas 1 ja 2 olevatest nimekirjadest jäeti välja terve hulk turbaalasid. Määruse nr 87 muutmise eelnõu seletuskirja kohaselt piiratakse muudatuste tulemusena turba kaevandamislubade andmist ning on märgitud, et määruse muutmine aitab kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja Eesti keskkonnanäesmärkide täitmisele. Pikemas perspektiivis piirab määruse nr 87 muudatus turbakaevandamise laienemise uutele aladele, mis on kuivendamisega rikkumata ja kus on säilinud mitmekülgsed elupaigatüübid. Määrusega nr 87 on vähemalt kuni aastani 2030 kujundatud riigi huvi turba kaevandamise taotluste menetluse osas, mis kattuvad määruse nimekirjaga.

MaaPS § 46 lõike 2 ning säästva arengu seaduse § 5 lg-te 3 ja 5 alusel on kehtestatud Vabariigi Valitsuse 22.12.2016 määrus nr 150 „Turba kaevandamise aastamäär ning kriitilise ja kasutatava varu suurus“. Määruse nr 150 § 1 kohaselt on turba kaevandamise aastamäär 2850 tuhat tonni ning § 2 p 6 kohaselt on Pärnu maakonna turba kaevandamise aastamäär 840 tuhat tonni. MaaPS § 45 lg 4 sätestab, et kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja kantud turbamaardlal antakse kaevandamisluba turba kaevandamise aastamäära piires. Seega on turba kaevandamise aastamäär numbriline suurus, mida turba kaevandamiseks antud maavara kaevandamise lubades fikseeritud kalendriaastas kaevandada lubatud summaarne kogus ei tohi ületada. Ehk tegemist on aastas riigi poolt aktsepteeritud ja kaevandada lubatud summaarse kogusega, mida Nurme V turbatootmisala loa andmisega ei ületata. Seega ei ole kavandatud tegevus vastuolus riigi huviga ega ilmselt ebaotstarbekas.

LULUCF eesmärgi on arvesse võetud Keskkonnaameti *Ökosüsteemide hindamise juhendis* kliimaregulatsiooni ökosüsteemiteenuse ehk mulla orgaanilise süsiniku varu väärtustamise kaudu. Kaalutluse põhimõte on, et mida kõrgema väärtusega on antud kohas kliimaregulatsiooni ökosüsteemiteenus st mida rohkem on turbasse orgaanilist süsinikku talletunud, seda suurem on ökosüsteemiteenustele kaevandamisega tekkiv kahju ning seda olulisem on antud kohas vältida loodusliku turbaala maakatte muutumist tugevalt inimõjuliseks kaevandamisalaks. Keskkonnakaitseloa andmisel turba kaevandamiseks kaalutakse, mis võiks olla hinnanguliselt taotletava tegevusega kaasnev kahju ökosüsteemide teenustele ning kas kaevandamisest saadav eeldatav lisandväärtus kaevandatud turba kohta kaalub üles potentsiaalse kaevandamisega ökosüsteemidele tekitatava kahju. Ökosüsteemide teenuste hindamiseks kasutati mudelit, mis on välja töötatud Tartu Ülikooli ja Eesti Maaülikooli 2023. aastal valminud Eesti maismaaökosüsteemide hüvede (ökosüsteemide teenuste) sotsiaalmajandusliku väärtuste üleriigilisel hindamisel ja kaardistamisel tehnilises lõpparuandes toodud materjale kasutades mõningate kohandustega mõju hindamiseks turba kaevandamisele. Keskkonnaametile esitatud taotluse kohaselt kaevandatavat turvast ei plaanita kasutada ainult energeetikasektoris energia saamise eesmärgil, vaid ka aianduses. Seega liigitub antud juhul tegevus maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse sektoris.

Keskkonnaamet hindas taotletava tegevusega kaasnevat ökosüsteemide teenustele kaasnevaid kulu ning seda, mis on taotluse kohaselt kaevandatava maavara kaevandamisest saadav eeldatav lisandväärtus parimate teadmiste järgi seisuga 01.01.2025. Analüüsi tulemusena selgus, et mudelarvutuses viie standardiseeritud teenuse keskvväärtuses jäi taotletav turbatootmisala seisundiklassi nr 3 (täpne nr 3,3), mille alusel liigitatakse see ökosüsteemiteenuste seisundiklassi „keskmine“. Sellisel juhul peab rahaline kasu olema suurem kui ökoloogiline kahju.

Ökosüsteemide teenuste rahaliseks väärtuseks taotletaval alal saadi 20 757 334 eurot. Taotluse kohaselt on kaevandatava hästilagunenud turba kogus 235 tuhat tonni ning kaevandatava vähelagunenud turba kogus 214 tuhat tonni. Ettevõtte AS Nurme Turvas esitatud andmete kohaselt võiks Nurme V turbatootmisalal kaevandatava turba kogu lisandväärtust Eestis olla ligikaudu 20 833 600 eurot, siis see on suurem kui arvutuslik ökoloogiline kahju. Arvestades, et taotletavalt alalt ei ole varem turvast kaevandatud, turba sugekiht on koorimata ning ala kuulub ümardatult seisundiklassi 3, siis kaalutluse tulemusel leiab Keskkonnaamet, et loodusvara kasutus ei ole ilmselt raiskav ning sellest kaalutlusest lähtuvalt ei esine loa andmisest keeldumise alus.

Kokkuvõtvalt on Nurme V turbatootmisala taotluse puhul tegemist toimiva mäetööstusliku piirkonna laienemisega, kust on otstarbekas varud ammendada ning alad seejärel korrastada.

Eelnevast tulenevalt ei ole teada õiguslikke aluseid loa andmisest keeldumiseks.

Kooskõlas MaaPS § 49 lõikega 6 on Keskkonnaamet edastanud Nurme V turbatootmisala keskkonnaloa taotluse 27.06.2025 kirjaga nr DM-127610-15 Tori Vallavalitsusele arvamuse avaldamiseks.

Tori Vallavolikogu ei nõustunud 21.08.2025 otsusega nr 348 Nurme V turbatootmisala keskkonnaloa taotlusega, sest rohevõrgustiku alal kavandatav tegevus ei vastanud kehtivas Sauga valla üldplaneeringus sätestatule ning sellega polnud tagatud rohevõrgustiku toimimine.

Sellest tulenevalt tellis taotleja OÜ-lt Inseneribüroo STEIGER rohevõrgustiku eksperthinnangu, hindamaks taotletava tegevuse mõju rohevõrgustikule ja selgitamaks välja vajaminevaid leevendusmeetmeid. Viimane täiendatud versioon on esitatud 15.07.2026 (registreeritud KOTKAS-s dokumendina nr DM-127610-33).

Rohevõrgustiku eksperthinnangu kokkuvõtteks: taotletav Nurme V turbatootmisala kattub peaaegu täielikult Sauga valla üldplaneeringu rohevõrgustiku koridori ja Pärnu maakonnaplaneeringu 2030+ rohevõrgustiku koridori aladega.

Sauga valla üldplaneeringus säilib valdavas osas rohekoridori funktsionaalne toimimine, eeldusel, et edasistes etappides rakendatakse leevendusmeetmeid, eelkõige vähendatakse põhjapoolse ja keskmise lahustüki piire ning tagatakse ökoloogilised ühendused lahustükkide vahel.

Eeldades, et turbatootmisala rajamisega paralleelselt toimub ammendunud ala korrastamine, võib eeldada, et rohevõrgustik jääb toimima, pakkudes jätkuvalt sellega seotud ökosüsteemiteenuseid. Loomade liikumise seisukohalt on oluline hoida mäeeraldise ala tarastamata ja turbatootmisala ümber teha laugete nõlvadega kraavid ja läbipääsetavad truubid, sest loomad kasutavad liikumiseks ka aktiivses kasutuses turbatootmisala.

Kumulatiivsete mõjude hindamisel tuleb lisaks kavandatavale Nurme V turbatootmisalale arvestada Via Baltica väljaehitamisega koos Nurme liiklussõlmega, olemasolevate turbatootmisaladega ning piirkonnas toimunud ja kavandatavate metsamuutustega (vt 3.3.4.).

Eelnevast lähtuvalt ei ole ette näha Nurme V turbatootmisalas vastuolu strateegiliste dokumentidega, kui rakendatakse rohevõrgustiku eksperthinnangus välja toodud leevendusmeetmeid.

3.1.3. Ressursside, sealhulgas loodusvarade, nagu maa, muld, pinnas, maavara, vesi ja looduslik mitmekesisus, näiteks loomastik ja taimestik, kasutamine

Nurme V turbatootmisala piires asuv Lavassaare turbamaardla osa on looduslikus seisundis. Tootmiseks ette valmistamiseks tuleb sellelt eemaldada taimestik ja sugekiht ning rajada kuivenduskraavid ja väljaveoteed. Alal esineb älveid ja laukaid, kändusid on lasundis suhteliselt vähe. Väljatöötamata turbaalal esineb vähelagunenud turba peal sugekiht, mille keskmine paksus on 0,2 m. Sugekihi maht on 212 tuh m³.

Turba kui ressursi kohta on ülevaade antud eelnevalt, ptk-s 3.1.1.

Turbakaevandamises otseselt vett kui ressursi tootmisprotsessides ei kasutata. Küll aga toimub vee alalt ära juhtimine, et üldse kavandatud tegevust võimaldada.

Lavassaare turbamaardla asub Lääne-Eesti madaliku lõunaosas. Maardla kaguserval paiknev Nurme V turbatootmisala mäeeraldis on ümbritsetud soostunud jääjärvetasandikuga. Maapinna abs kõrgus on põhjaosas valdavalt 14 - 16 m vahemikus, lõunapoolsel lahustükil 13 - 14 m. Lavassaare turbamaardlal on Lääne-Eesti rabadele iseloomulik järsk nõlv, millest soo serva poole langeb maapind järsult 3 - 4 meetri võrra.

Kõige ülemiseks põhjaveekihi on vaadeldaval alal soosetete veekiht, mille veetase paikneb 0,1 - 0,5 m sügavusel maapinnast. Soosetete veekiht on vabapinnaline ja toitub peamiselt sademetest.

Vesi on happeline, madala mineralisatsiooniga (alla 0,1 g/l). Iseloomulike omaduste (pruunikas värvus, spetsiifiline lõhn ja maitse) tõttu ei kasutata soosetete vett joogi- või tarbeveena.

Viimastel aastatel (2025–2026) toimunud ja kavandatavadageraied on seotud Via Baltica maanteetrassi rajamisega. Sellega seoses on raadatud metsamaad trassikoridoris ja selle vahetus läheduses, ulatudes mööda maanteed põhjapoolsest lahustükist kuni keskmise lahustükini (Metsaportaal 2026).

3.1.4. Tegevuse energiakasutus

Peamised energiatarbijad turbatootmisala avamise järgselt on seal töötavad seadmed ja masinad. Energiat kulub ettevalmistustöödeks (piiride märkimine, kõrghaljastuse eemaldamine, katendi eemaldamine, kuivenduskraavide rajamine), maavara kaevandamiseks, töötlemiseks ja väljaveoks. Turba puhul on koosneb tootmistsükkel freesimisest õhukeste kihtidena, freesitud turba pööramisest, vallitamisest, kogumisest ja aunatamisest.

Nurme V turbatootmisala väljaveoteena on planeeritud kasutada olemasolevat Lavassaare maardlasisest kruuskattega ja betoonplaatidest ehitatud väljaveoteed. Taotletav mäeeraldis piirneb tegutseva Nurme Turvas tootmisalaga, mille kuivendus-süsteemi ja teedevõrku saab kirde, kagu ja loode suunas laiendada.

3.1.5. Tegevusega kaasnevad tegurid, nagu heide vette, pinnasesse ja õhku ning müra, vibratsioon, valgus, soojus, kiirgus ja lõhn, ning nende suurus ja olulisus

Maavara kaevandamisega mõjutatakse alati suuremal või vähemal määral looduskeskkonda. Turba tootmisel on peamiseks keskkonda mõjutavateks teguriteks mõju pinnaveerežiimile ja

veekvaliteedile, maastikupildi visuaalne muutumine ning turba tootmisel kasutatavate masinate tekitatav müra ja tootmisel kaasnev tolm.

Allpool antakse nimetatud mõjuteguritest täpsem ülevaade, sh hinnatakse mõjuteguri suurust ja olulisust.

Pinna- ja põhjavesi

Turbatootmisala kuivendamise puhul on olulisteks aspektideks mõju pinnaveerežiimile ja veekvaliteedile.

Taotletavast Nurme V turbatootmisalast vahetult lõunas ja läänes asuva Nurme Turvas turbatootmisala kuivendussüsteemi kavandatakse Nurme V turbatootmisala mäeeraldise suunas laiendada ja põhjapoolse lahustüki kuivendussüsteemi vett osaliselt juhtida olemasolevasse Nurme Turvas turbatootmisala väljalasu PM001 kaudu Nurme kraavi (VEE1148713) (Aktsiaselts Nurme Turvas keskkonnaloas KMIN-009). Loodeosa turbatootmisalalt liigvee ära juhtimiseks rajatakse uus väljalase Torni oja (VEE1148712), mis suubub Sauga jõkke.

Turbatööstusmaalt juhitakse suublasse sademevett. Turbaheljumi edasikandumise tõkestamiseks on vaja rajatav kuivendusvõrk eesvooluga ühendada settebasseini(de) kaudu. Lisaks kuivendusvee puhastamisele ühtlustavad settebasseinid suurveeperioodil süsteemist välja voolava vee hulka. Settebasseine puhastatakse regulaarselt ja settinud materjali segatakse toodanguga või kasutatakse rajatiste konstruktsioonides. Hinnanguliselt juhitakse taotletavalt Nurme V turbatootmisala mäeeraldiselt suublasse ligikaudu 315 tuh m³ vett aastas sellest Torni oja ligikaudu 74 tuh m³ vett aastas. Tootmisala jaguneb neljaks valgalaks. Täpne kuivendamise tehnoloogia ja skeem määratakse kaevandamise projektis.

Eeltoodust lähtuvalt seab Keskkonnaamet järgneva keskkonnameetme:

- *Turbaheljumi vooluveekogudesse edasi kandumise vältimiseks tuleb turbaväljade kuivendamise vesi juhtida läbi rajatavate või olemasolevate settetiikide ning seirata juhitava vee kvaliteeti vastavalt loaga seatud seiretingimustele.*

Siluri - Ordoviitsiumi põhjaveekompleks on seotud Jaagarahu lademe lõheliste dolo-kividega. Kompleksi suure lõhelisusega kivimites koosneva ülaosa filtratsioonikoefitsient on enamasti vahemikus 10 - 50 m/ööp (Perens, 2001). Vesi on vesinikkarbonaatne kaltsium-magneesiumiline. Siluri-Ordoviitsiumi Pärnu põhjaveekogumi vett kasutatakse ümbruskonna asulate ja majapidamiste veevarustuses.

Põhjaveekompleksi kattev jääjärvesetete ja meresetete veekiht on seotud väga väikese veehandvusega savide ja aleuriitidega ning moodustab seetõttu suhtelise veepideme. Läheduses asuva^[1] puurkaevu (PRK0015939) geoloogilise läbilõike kohaselt katab Siluri põhjaveekihti 2 m paksune savi ja 9 meetri paksune viirsavi kiht.

[1] Kurena küla Turbatööstuse kinnistu (maakatastri tunnus 14901:001:0188)

Maa- ja Ruumiamet kooskõlastas 28.01.2026 kirjaga nr 6.2-2/3436 (registreeritud KOTKAS-s 29.01.2026 nr DM-127610-23) Nurme V turbatootmisala keskkonnaloa taotluse tingimuslikult:

- *Enne turbatootmisalalt lisavee Räägu maaparandusehitise eesvoolu suunamise alustamist uurida eesvoolu seisundit 0,65 km ulatuses (koordinaadist 6482028; 529936 kuni koordinaadini 6482314; 530471) ning vastavalt uurimistööde tulemustele koostada eesvoolu rekonstrueerimise/uuendamise projekt või kavandada hooldustööd. Vastavalt projektile või hooldustööde kavale viia ellu tegevused, mis tagavad maaparandussüsteemi eesvoolu vastavuse maaparandusseadusele.*

Müra

Turba tootmisel kasutatavate masinate tekitatav müra on sarnane põllumajandamisel tekkiva müraga, sest kasutatakse analoogseid traktoreid. Kõrgemad müratasemed esinevad lisaseadmete kasutamisel, näiteks vaakumkogujate töötamisel. Keskkonnaministri 16.12.2016. aasta määruses nr 71 „Välisõhus leviva müra normtasemed ja mürataseme mõõtmise, määramise ja hindamise meetodid“ toodud II kategooria (elamumaa-alad, maatulundusmaa õuealad, rohealad) tööstusmüra piirväärtus päevasel ajal on 60 dB. Varasemalt on turbatootmisaladel kaevandamise keskkonnamõju hindamise käigus järeldatud, et turbatootmisel kasutatavate masinate töötamisel saavutatakse 60 dB tase ~100 m kaugusel ning metsa olemasolul ~50 m kaugusel.

Tabel 4. Erinevate turbatootmisprotsesside tekitatavad helivõimsustasemed

Protsess	Helivõimsustase L_{wA} , dB
Freesimine	108
Pööramine	98
Vaalutamine	100
Freesturba pneumaatiline kogumine	104 - 113
Freesturba mehaaniline kogumine	104
Laadimine	107

Vastavalt kavandatavale tegevusele kasutatakse Nurme V turbatootmisala mäeeraldise turbatootmisalal mehaanilisi kogujaid. Freesturba mehaanilisel kogumisel on helivõimsustase 104 dB.

Helivõimsustase on akustiline energia, mida allikas kiirgab. Müratase ehk helirõhutase L_{pA} on helivõimsustaseme ja kauguse funktsioon, sest müratase sõltub allika ja vastuvõtja vahelisest kaugusest r ning allika helivõimsustasemest.

Müratase on leitav järgneva valemiga:

$$L_{pA} = L_{wA} - 20 * \log r - 8 \text{ dB}$$

Valemi järgi väheneb müratase allikast 6 dB võrra kauguse kahekordistumisel. Arvutuslik müratase töötava vaakumkoguja korral erinevatel kaugustel on toodud tabelis 5.

Tabel 5. Müratasemed allikatest vaakumkoguja töötamisest erinevatel kaugustel

Kaugus r, m	100	200	300	400	500	600	700	800
Müratase L_{pA} , dB	65	59	55	53	51	49	48	47

Lähimad majapidamised asuvad taotletavast mäeeraldisest ca 0,6 – 1,0 km kaugusel idas ja kagus Laeva (tunnus 80901:001:1036) ja Vana-Tallinna mnt 38 (tunnus 73001:001:1147) kinnistutel. Sellest tulenevalt ei ole ka konservatiivsetes tingimustes ette näha, et turba tootmine **Nurme V turbatootmisalal põhjustaks kehtestatud piirnormide ületamist lähimate majapidamiste juures**. Avaliku informatsiooni põhjal ei ole Nurme Turvas turbatootmisalalt tuleneva müra suhtes kaebusi esitatud. Keskkonnaameti andmetel alates 2025 aasta 1. jaanuarist ei ole selles piirkonnas kaebusi laekunud kaevandustegevuse kohta.

Osakesed (tolm)

Lisaks mürale tekib ka turba kaevandamisel ja selle transportimisel tolmu. Samuti võib tugeva tuulega kuivalt tootmisväljakult toimuda tolmuosakeste erosioon. Turbatolmu emissioon sõltub ilmastikutingimustest ehk tuule tugevusest ja sademetest, tootmisprotsessist, turba niiskusest, lagunemisastmest ja tolmuosakeste hulgast. Sademeterohkel perioodil tekib turbatolmu vähem, kuid turvast on freesmeetodil võimalik kaevandada ainult kuival ajal.

Üldise praktika kohaselt ülenormatiivne tolmu kontsentratsioon on lokaalne ehk ainult tööde tsoonis ning mäeeraldisel teenindusmaa piirest kaugemale ei levi.

Turba tootmisel tekkivate tahkete osakeste heitkogused on arvutatud lähtuvalt 2025. aastal valminud hindamismetoodikale (Turba tootmiselt osakeste heide välisõhku. Hindamismetoodika (Versioon 1), ELLE OÜ 2025).

Tabel 6. Nurme V turbatootmisalal tekkivad tahkete osakeste heitkogused

Protsess	Aastane töödeldav kogus, m ³ /a	Eriheide, kg/m ³	Heitkogus, t/a
Freesimine	33 492	0,00353	0,118
Pööramine	33 492	0,00636	0,213
Vallitamine	0	0,00212	0,000
Vaakumkogumine	33 492	0,00395	0,132
Mehaaniline kogumine	0	0,01153	0,000
Aunatamine	33 492	0,00385	0,129
Laadimine	33 492	0,00247	0,083
		Kokku	0,675

Eelnevast tulenevalt ei ületata keskkonnaministri 14.12.2016. a määrusega nr 67 kehtestatud tahkete osakeste künniskogust 1 t/a ning õhusaasteloa taotlemine ei ole vajalik.

Suuremad vahemaad võimaldavad luua puhvertsooni müratasemete ja tahkete osakeste leviku soodsaks hajumiseks selliselt, et ülenormatiivsed mõjud tundlike objektideni ei ulatu.

Tahkeid osakesi võib tekkida ka toodangu väljaveol. Maanteele viivad väljaveoteed on olemasolevatele tootmisaladele rajatud kruusast, mis vähendab turbamaterjali kandumist veokite ratastega maanteele. Samuti on maanteele pealesõidud paarikümne meetri ulatuses kaetud asfaltkattega. Väljaveetavad valmistoodangu koormad peavad olema kaetud, et vältida tuulega ärakannet. Arvestades asjaolu, et turbatootmisalalt hakkab toodangu transport toimuma valdavalt väljaspool tootmisperioodi ehk kuiva perioodi, siis ei põhjusta toodangu transport mäeeraldiselt tahkete osakeste seisukohast olulist mõju.

Eeltoodust lähtuvalt seab Keskkonnaamet järgnevad keskkonnameetmed:

- Kaebuste esinemisel tuleb läbi viia loa omanikul aktiivse kaevandamistegevuse ja maavara väljaveo tingimustes müra ja/või peenosakeste (PM₁₀) ning eriti peente osakeste (PM_{2,5}) kontsentratsioonide mõõtmised lähima vastuvõtja katastriüksusel ning piirnormide ületamisel võtta kasutusele leevendusmeetmeid ja korraldada koheselt karjääri töö selliselt, et ületamisi ei esineks. Peale leevendusmeetmete kasutuselevõttu tuleb teha kontrollmõõtmised lähima vastuvõtja katastriüksusel. Mõõtmised peavad olema läbi viidud akrediteeritud mõõtja poolt. Mõõtmistulemused tuleb esitada esimesel võimalusel Keskkonnaametile;
- Peatada turba tootmine ja laadimine tugeva tuule korral (alates 12 m/s);
- Transpordi liikumisel tuleb vältida ülemäärase tolmu teket ning vajadusel kasta turbatootmisala juurdepääsuteid. Tuleb tagada, et turba transportimisel oleksid koormad selliselt kaetud, et turbatolmu peenosakesed ei lenduks.

Vibratsioon

Lähtuvalt töötervishoidu käsitlevast seadusandlusest on turbatootmisalal töötavale tehnikale kehtestatud vibratsiooni piirnormid juba valmistajatehases. Nurme V turbatootmisala mäeeraldisel töötav tehnika peab vastama kehtestatud normidele, mistõttu kasutatav tehnika ning laadimistööd ei põhjusta vibratsiooni, mis võiks oluliselt negatiivselt mõjutada turbatootmisalal töötavaid inimesi või ümbruskonda. Turbatootmisalal ei kaasne mäeeraldisest väljapoole levivat vibratsiooni, kuna ei kasutata löhkamist ega hüdrovasaraid.

Valgus, soojus, kiirgus, lõhn

Kavandatava tegevuse käigus ei teki mõju vibratsiooni, valguse, soojuse, kiirguse ja lõhna osas või on need väga minimaalsed (häiringuks ei saa näiteks lugeda sõidukite päevatulesid, heitgaaside lõhna jmt).

3.1.6. Tekkivad jäätmed ning nende käitlemine

Kaevandamisjäätmed on jäätmed, mis on tekkinud maavarade uuringute, maavarade kaevandamise, rikastamise ja ladustamise ning kaevandamise töö tulemusena.

Kui kaevandamise käigus tekib kaevandamisjäätmeid, mida ladustatakse mäeeraldisel teenindusmaal, mis ei ole jäätmeoidla jäätmeseaduse § 35² tähenduses, tuleb koostada kaevandamisjäätmekava. Jäätmeoidlaks loetakse iga ehitist või ala, mida kasutatakse rohkem kui kolmeks aastaks saastumata pinnase kogumiseks või ladestamiseks.

Turbatootmisalale on keelatud prügi ladustada. Keskkonnale ohtlikud jäätmed tuleb koguda teistest jäätmetest eraldi (määrdeõlid, pliikud, patareid, õlised kaltsud jms) ja käidelda nõuetekohaselt.

Turba tootmisel lasundist välja tulevad kannud korjatakse kokku, kuivatatakse maksimaalselt 3 aastat ja realiseeritakse töötlemata küttepuiduna või kasutatakse olemasoleva taristu hooldamiseks või uue taristu rajamiseks. Seletuskirja kohaselt turba kaevandamise tootmisprotsessis kaevandamise jäätmeid ei teki, seega jäätmekava ei ole vaja esitada.

Juhul kui tegevuse käigus selgub, et kaevandamisjäätmeid siiski tekib, on kohustus ka kaevandamisjäätmekava esitada.

3.1.7. Tegevusega kaasnevate avariolukordade esinemise võimalikkus, sealhulgas heite suurus

Turba tootmisel ja tootmisala hooldustöödel võib masinate ja seadmete töötamisel pinnasesse ja pinnasevette sattuda õli või määrdeaineid. Tänu nõrgale filtratsioonivõimele seob turvas lekkinud vedeliku (kütuse, õli) kiirelt ja takistab selle edasist levikut. Turba filtratsioonivõime sõltub turba botaanilisest koostisest ja lagunemise astmest. Kui aga reostus jõuab kuivenduskraavidesse, võib see sealt omakorda eesvoolu ja teistesse ümberkaudsetesse veekogudesse kanduda ning oluliselt mõjutada vee kvaliteeti ja elustikku, aga ka piirkonna joogi- ja tarbevee kvaliteeti. Seetõttu on oluline valmidus ära hoida või äärmisel juhul kiiresti likvideerida turbatootmisalal tekkinud reostus.

Vältimaks lekete tekkimist tootmisterritooriumil, tuleb remondi- ja hooldustöid teha selleks ettenähtud hooldusplatsil, kus on olemas vastavad vahendid reostuse koristamiseks või neutraliseerimiseks. Kui avariileke toimub turbatootmisalal, tuleb pinnasesse imbunud leke kiiresti likvideerida, toimetada kas hooldusplatsile või jäätmehoiulasse. Lisaks turbale on väga hea imendumisvõimega materjal ka saepuru, mida saab efektiivselt kasutada võimalike avariireostuste likvideerimisel.

Eelnev on võetud arvesse peatükis 3.3.5. „Ebasoodsa mõju tõhusa ennetamise, vältimise, vähendamise ja leevendamise võimalusi“.

Turvast toodetakse kuival ja soojal aastaajal, seetõttu on üks võimalik keskkonnoaht põleng. Põlengu tekitajateks on turba isesüttimine, äike, inimeste hooletus, heitgaaside väljalasketorudest lenduvad sädemed või väljalasketorudel isesüttinud turbatolm. Vältimaks tuleohtu on vaja kinni pidada majandus- ja kommunikatsiooniministri määrusest „Kaevandamise ja kaeveõõne teisese kasutamise ohtuusu nõuded“. Oluline on, et põleng, kui see peaks tekkima, ei leviks kiirelt välja ja saaks tootmisalal lokaliseeritud. Samaväärseks ohuks tootmisaladele on võimalikud metsapõlengud, mida ei tohi tootmisalale levida lasta. Tuleohu minimeerimiseks peavad kõik tootmisalad olema varustatud piisava hulga tuletõrje veevõtu kohtade ja kustutusseadmetega.

Turba tootmisel ei kasutata keskkonnoahtlikke ega mürgiseid aineid.

3.1.8. Tegevuse seisukohast asjakohaste suurõnnetuste või katastroofide oht, sealhulgas kliimamuutustest põhjustatud suurõnnetuste või katastroofide oht teaduslike andmete alusel

Ettevõtte tegevusega ei kaasne eeldatavalt suurõnnetuste või katastroofide tekke ohtu.

3.2. Kavandatava tegevuse asukoht ja mõjutatav keskkond

3.2.1. Alal esinevad loodusvarad, sealhulgas maa, muld, pinnas, maavara, vesi ja looduslik mitmekesisus, nende kättesaadavus, kvaliteet ja taastumisvõime

Loodusvaradest on aladel turvas, mida üldiselt ei loeta taastuvaks loodusvaraks. Selle taastumine on aeglane ega pruugi igal turbatootmisalal toimuda.

Turba kaevandamisega kaasneb mõju keskkonnale – soo kuivendamine, turba pealmise taimkatte eemaldamine ja sellega seoses elupaikade (ajutine) kadumine, piirkonna veerežiimi mõjutamine, müra, tolmu jm. Tootmiseks ette valmistamiseks tuleb sellelt eemaldada taimestik ja sugekiht ning rajada kuivenduskraavid ja väljaveeteed. Nurme V turbatootmisala kuivendusvesi juhitakse kuivendussüsteemi läbi olemasoleva Nurme Turvas tootmisala ja väljalaskude ning läbi taotletava ala põhjaosasse planeeritava väljalasu.

Täpsemalt on loodusvarasid ja loodusliku mitmekesisust käsitletud punktides 3.1.1, 3.1.5 ja 3.2.2.

3.2.2. Keskkonna vastupanuvõime, mille hindamisel lähtutakse märgalade, jõeäärsete alade, jõesuudmete, randade ja kallaste, merekeskkonna, pinnavormide, maastike, metsade, Natura 2000 võrgustiku alade, kaitstavate loodusobjektide, alade, kus õigusaktidega kehtestatud nõudeid on ületatud või võidakse ületada, tiheasustusega alade ning kultuuri- või arheoloogilise väärtusega alade vastupanuvõimest

Kavandatava tegevuse mõjupiirkonda ei jää kaitsealasid ega Natura 2000 võrgustikku kuuluvaid alasid.

Lähim kaitseala on Elbu niidurüdi püsielupaik (KLO3001703), mis asub põhjapoolsest lahustükist ligikaudu 3,6 km kaugusel põhja suunas. Lähimad Natura 2000 alad on Lavassaare linnuala (RAH0000084) ja Lavassaare loodusala (RAH0000553). Need asuvad ligikaudu 9 km kaugusel.

Põhjapoolsest lahustükis põhja suunda, umbes 950 meetri kaugusele, jääb ka projekteeritav Lavassaare looduskaitseala laiendus, mille kaitse alla võtmise ettepanek on tehtud, et säilitada Lavassaare soostiku looduslikku, ökoloogilist, looduskaitsealist sidusust ja terviklikkust ning kliimamuutusi stabiliseerivat mõju. Kaitset väärivate väärtustena on välja toodud loodusdirektiivi I lisa elupaigatüübid huumustoitelised järved ja järvikud (3160), rabad (7110*), siirde- ja õõtsiksood (7140) ning siirdesoo- ja rabametsad (91D0*), liikidest 13 kaitsealuse linnuliigi (millest 9 on direktiivi liigid) elupaigad ja nelja kaitsealuse taimeliigi (millest 1 on loodusdirektiivi liik) kasvukohad. Projekteeritav Elbu sihtkaitsevöönd hõlmab praegust Elbu niidurüdi püsielupaika ja sellest lõunasse jäävat Elbu raba looduslikuna säilinud osa.

Turbakaevanduse tavapäraseks mõjualaks saab pidada 500 meetrit mäeeraldise ja teenindusmaa välispiirist. Elbu niidurüdi elupaik, Lavassaare looduskaitseala ja projekteeritav Lavassaare looduskaitseala laiendus, kus on inventeeritud raba elupaigatüüp (7110) jäävad oluliselt kaugemale kui võimalik mõjuala ulatus. Seega võimalikud ebasoodsad mõjud nimetatud kaitsvatele loodusobjektile on eelduslikult välistatud.

Taotletav Nurme V turbatootmisala kattub peaaegu täielikult Sauga valla üldplaneeringu rohevõrgustiku koridori ja Pärnu maakonnaplaneeringu 2030+ rohevõrgustiku koridori aladega.

Rohevõrgustiku ala ei ole tingimata takistuseks kaevandamislubade andmisel õigusaktides sätestatud korras ja tingimustel, sest pikemas ajaskaalas on karjäärides kaevandamise näol tegemist ajutise tegevusega, mille lõppemise järel kaovad ka häiringud loomastikule ning mingil määral taastuvad elupaigad.

Hindamaks taotletava tegevuse mõju rohevõrgustikule ja selgitamaks välja vajaminevaid leevendusmeetmeid tellis AS Nurme Turvas rohevõrgustiku eksperthinnangu (DM-127610-33). Sauga valla üldplaneeringus säilib valdavas osas rohekoridori funktsionaalne toimimine, eeldusel, et edasistes etappides rakendatakse rohevõrgustiku eksperthinnangus toodud leevendusmeetmeid:

- põhja- ja keskosa lahustüki taotletava mäeeraldise piiride vähendamine 16,56 ha võrra (16,4% taotletava mäeeraldise pindalast);
- laugemate nõlvadega kraavilõikude rajamine, et parandada loomade liikumisvõimalusi ja vähendada barjääriefekti;
- truupide rajamine põhilistele liikumisteedele loomastiku liikumise toetamiseks;
- Nurme Turvas tootmisala korrastamine etapi-viisiliselt elupaikade taastamise ja rohevõrgustiku toimimise parandamise eesmärgil, soovituslik on kaasata korrastamisprojekti koostamisse vastavad eksperdid.

Taotletava Nurme V turbatootmisala piires ja vahetus läheduses kaitsealuste taimeliikide kasvukohti keskkonnaregistri andmetel ei ole, küll aga kattub kogu taotletav ala III kategooria kaitsealuse liigi teder leiukohaga (KLO9129641).

Teder on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku alusel arvatud väljasuremisohus liikide kategooriasse. Liigi arvukus on kolme põlvkonna jooksul vähenenud enam kui 50% ning languse põhjused ei ole taandunud. Tedre peamiste ohutegurite hulka kuuluvad muu hulgas energia tootmine ja kaevandamine, kuivendamine, metsamaa raadamine, kliimamuutused ja erakordsed ilmastikunähtused, looduslike süsteemide ümberkujundamine ning metsaraie ja puidu varumine.

Nurme V turbatootmisala paikneb raba servaalal, mida mõjutab juba olemasolev kuivendus. Kuivenduse tulemusena on lage ala hakanud võsastuma ning ala looduslikud elupaigatingimused on muutunud. Seda toetab ka aruandes „Madalsoode ja rabade haudelinnustik 2021. a. aruanne (Elbu raba)“ (edaspidi **haudelinnustiku aruanne**) esitatud hinnang, mille kohaselt on Elbu raba haudelinnustiku pesitsusterritooriumite paiknemist viimase kümne aasta jooksul enim mõjutanud rabelupaikade muutmine freesväljadeks ning sellega kaasnenud kuivendussüsteemi süvenemine. Haudelinnustiku aruandes on märgitud, et Nurme rabast on mitmed kahlajaliigid kadunud ning Elbu IV turbatootmisala ja selle lähikümbruse kahlajate pesitsusterritooriumid on suurel määral kadunud või nihkunud kaugemale. Samuti on täheldatud kahlajate pesitsusterritooriumite nihkumist soo keskosa suunas, mida seostatakse freesväljade ja kuivendussüsteemide süveneva mõjuga.

Arvestades, et kavandatav tegevus paikneb juba olemasoleva kuivendussüsteemi raba servaalal, ei ole tegemist looduslikus seisundis oleva ega tedre jaoks optimaalse elupaigaga. Teder kasutab turbakaevandusalasid ja raba servaalasid eelkõige mängualadena. Seetõttu ei ole kavandatava tegevuse puhul tõenäoline tedre elupaigatingimuste oluline täiendav halvenemine ega sellise mõju avaldumine, mis võiks avaldada liigile olulist negatiivset mõju.

Turbatootmisalast ligikaudu 2,02 km ida suunas asub I kaitsekategooriasse kuuluva väike-konnakotka (*Clanga pomarina*; KLO9124435) elupaik. Väike-konnakotkas on Eestis I kaitsekategooriasse arvatud liik ning kuulub Euroopa Liidu linnudirektiivi I lisasse. Liik on kaksikbiotoopne röövlind, kes eelistab elupaigana mosaiikset maastikku, kus metsamaastikud vahelduvad avatud aladega. Toitumisaladena eelistab väike-konnakotkas eelkõige looduslikke ja poollooduslikke rohumaaid ning teisi sobivaid avatud alasid, pesitsemiseks vajab ta sobivaid pesapuid.

Väike-konnakotka kodupiirkonnaks võib üldistatult pidada ligikaudu 2 km raadiusega ala ümber pesa, kus toimub suurem osa liigi igapäevasest tegevusest. Liigi populatsiooni ohustavateks teguriteks on muu hulgas seni teadmata pesapaikade hävitamine ning pesitsusaegne häirimine ja toitumisalade hävitamine või nende kvaliteedi langus (Väike-konnakotka (*Aquila pomarina*) kaitse tegevuskava. Kinnitatud Keskkonnaameti peadirektori 26.03.2018 käskkirjaga nr 1-1/18/138).

Kavandatav turbatootmisala jääb teadaolevast väike-konnakotka elupaigast ligikaudu 2,02 km kaugusele. Seetõttu ei toimu kavandatava tegevusega teadaoleva elupaiga ega pesapaiga otsest kahjustamist. Samuti ei ole sellisel kaugusel tõenäoline, et turbatootmisega kaasnev müra põhjustaks liigile olulist pesitsusaegset häiringut.

Kaudne mõju võiks põhimõtteliselt avalduda toitumisalade kvaliteedi muutumise kaudu. Kavandatav tegevus paikneb aga liigniiskel raba servaalal, mis ei ole väike-konnakotka eelistatud toitumisalala. Väike-konnakotkas toitub peamiselt avatud aladel, eelkõige rohumaadel; metsades toitutakse rohkem kevadisel perioodil ning eelistatakse seejuures parasniiskeid metsatüüpe. Seega ei ole kavandatav turbatootmisala väike-konnakotka jaoks tõenäoliselt oluline toitumisalala ning tegevusega ei kaasne eeldatavalt sellise toitumisalala hävimist ega olulist kvaliteedi langust.

Nurme V turbatootmisala ümbruskond on hõredalt asustatud ja turbatootmisala vahetusse ümbrusse majapidamisi ei jää – lähimad majapidamised asuvad taotletavast mäeeraldisest umbes 0,5–1,0 km kaugusel.

Muinsuskaitseobjekte taotletaval Nurme V turbatootmisalal ja selle lähistel ei esine.

3.2.3. Inimese tervis ja heaolu ning elanikkond

Mäeeraldisel lähiümbruskonna kirjeldus on välja toodud ptk-s 3.1.1, sh lähimad majapidamised.

Lähimate majapidamiste kaugusest tulenevalt Nurme V turbatootmisalast ei ole ette näha, et turba tootmine Nurme V turbatootmisalal põhjustaks kehtestatud piirnormide ületamist lähimate majapidamiste juures päevasel ajal. Samuti ei ole eeldada, et turba tootmine ja kaevandusalalt sademevee juhtimine mõjutaks majapidamiste vee kvaliteeti või kättesaadavust.

Kohalik omavalitsus ei nõustunud Nurme V turbatootmisala keskkonnaloa taotlusega, sest rohevõrgustiku alal kavandatud tegevus ei vasta kehtivas Sauga valla üldplaneeringus sätestatule ning sellega pole tagatud rohevõrgustiku toimimine. Sellest tulenevalt tellis taotleja OÜ-lt Inseneribüroo STEIGER rohevõrgustiku eksperthinnangu, hindamaks taotletava tegevuse mõju rohevõrgustikule ja selgitamaks välja vajaminevaid leevendusmeetmeid. Viimane täiendatud versioon on esitatud 15.07.2026. Kui rakendatakse eksperthinnangus välja toodud leevendusmeetmeid (vt p 3.2.2.) ei ole eeldada negatiivset mõju rohevõrgustikule.

Transport peab olema korraldatud nii, et mõju piirkonna teedele ei esine, koormis peab olema kaetud ja tolmuteke välistatud. Mära mõju ei ole eeldada, kui kasutatav tehnika on töökorras ja vastab tootja nõuetele.

Eeltoodust lähtuvalt puudub kavandataval tegevusel otsene mõju inimese tervisele ja heaolule.

3.3. Hinnang keskkonnamõju olulisusele

Eespool teostatud analüüsi tulemusel võib väita, et negatiivne mõju ümbritsevale keskkonnale, sh inimesele, ei esine, kui arvestatakse vajalike keskkonnameetmetega (sh rohevõrgustiku eksperthinnangu leevendusmeetmetega).

On hinnatud, et turbatootmisalal võivad mõjud ulatuda maksimaalselt 500 m kaugusele. Mõjutegurid ja nende ulatus on täpsemalt analüüsitud ptk-s 3.1.5 ning siin täiendavalt välja enam ei tooda.

Turbatootmisala kuivendamise puhul on olulisteks aspektideks mõju pinnaveerežiimile ja veekvaliteedile. Kuivendamise mõju on väikseim sademeterikkal perioodil. Esineb ka tolmu ning müra võimalikku häiringut.

Nurme V turbatootmisalalt juhitakse hinnanguliselt välja ligikaudu 315 tuh m³ vett aastas, sellest Torni oja ligikaudu 74 tuh m³ vett aastas. Tegelik ärajuhitava sademevee kogus sõltub ilmastikutingimustest ja tootmise arengust.

Põhjapoolsema tootmisala sademevesi juhitakse Torni ojasse Nurme V turbatootmisala väljalask (PM038) kaudu. Torni oja suubub 1,83 km pärast Sauga jõkke. Nurme V turbatootmisala lõunapoolsema ala vesi suunatakse olemasoleva Nurme Turvas turbatootmisala väljalasu (PM001) kaudu Nurme kraavi (VEE1148713), mis suubub 1,24 km pärast Sauga jõkke. Sauga jõgi moodustab pinnaveekogumi Sauga Uru ojast suudmeni (Sauga_3). Pinnaveekogumi ökoloogiline seisund on hea, kuid keemiline seisund on halb. 2021 aasta seirest tuvastati benso(a)püreeni ja 2023 aasta perfluorooktaansulfonaadi sisaldus ning PBDE ja Hg elustikus (2023). Turba tootmisel ei kasutata ohtlikke aineid. Turba tootmisel on peamiseks mõjutatavaks elemendiks turbaheljumi sisaldus ning suurem orgaanilise aine sisaldus ning toitainetest fosfori – ja lämmastikühendeid. Tootmisalalt suublasse juhitud vesi juhitakse läbi settebasseinide ja veele määratakse seiretingimused vee kvaliteedi kontrollimiseks.

Arvestades, et turba kaevandamisega tekkivat sademevett ei juhita otse veekogumisse, vaid vesi juhitakse läbi rajatavate settetiikide Torni oja ei näe loa andja ette suubla seiret. Kui tegevuse käigus selgub väljalaskme seireandmete põhjal, et turba tootmise mõju võib jõuda Sauga_3 pinnaveekogumini on loa andjal õigus keskkonnaloa muutmisega näha ette ka suubla seiretingimused.

Lisaks veerežiimiga seotud mõjudele kaasneb turba tootmisega kaevandamisega seotud masinate tekitatav mõju ehk müratase ja turbatolmu levik. Samuti võib tugeva tuulega kuivalt tootmisväljakult toimuda tolmuosakeste erosioon. Turbatolmu emissioon sõltub ilmastikutingimustest ehk tuule tugevusest ja sademetest, tootmisprotsessist, turba niiskusest, lagunemisastmest ja tolmuosakeste hulgast. Sademeterohkel perioodil tekib turbatolmu vähem, kuid turvast on freesmeetodil võimalik kaevandada ainult kuival ajal. Turbatootmisalade tootmisefektiivsus sõltub reeglina ka ilmaoludest ning turba omadustest.

Turbatootmisalade iseloomulikust asukohtadest ja tootmisalade suurusest tulenevalt ei paikne üldjuhul mäeeraldise vahetus läheduses tundlikke objekte (majapidamisi). Nurme V turbatootmisalal ei ületata keskkonnaministri 14.12.2016. a määrusega nr 67 kehtestatud tahkete osakeste künniskogust 1 t/a ning õhusaasteloa taotlemine ei ole vajalik.

Üleüldine praktika näitab, et turba tootmisel levib ülenormatiivne õhusaaste selle tekkekohast kuni 100 m kaugusele ja lõplikult ühtlustub see piirkonna tolmufooniga 400 m kaugusel.

Suuremad vahemaad võimaldavad luua puhvertsooni müratasemete ja tahkete osakeste leviku soodsaks hajumiseks selliselt, et ülenormatiivsed mõjud tundlike objektideni ei ulatu.

Seletuskirja kohaselt turba kaevandamise tootmisprotsessis kaevandamise jäätmeid ei teki, seega jäätmekava ei ole vaja esitada.

3.3.1. Mõju ilmnemise tõenäosus ja aeg

Negatiivse mõju ilmnemine on vähe tõenäoline ning kui see peaks tekkima, siis seda vaid halbade asjaolude kokkulangemisel (nt keerulised ilmastikuolud, kuivendusvõrgu/väljalaskude/veetõkkesüsteemi mitte toimimine).

3.3.2. Mõju piiriülesus

Piiriülest (riigipiiriülest) mõju ei ole. Riigipiir asub ca 55 km kaugusel.

3.3.3. Mõju Natura 2000 võrgustiku alale

Arvestades Natura 2000 alade kaugust tegevuskohast, on objektiivse teabe põhjal välistatud ebasoodad mõjud Natura 2000 alade kaitse-eesmärkidele ning Natura eelhindamist ei ole vajalik läbi viia.

3.3.4. Kavandatava tegevuse koosmõju muude asjakohaste toimuvate või mõjualas planeeritavate tegevustega

Nurme turbatootmis piirkonnas on turba kaevandamine toimunud vähemalt alates 20. sajandi lõpust, mil asutati AS Nurme Turvas (1997). Tegemist on pikaajaliselt kasutusel olnud tootmisalaga, kus turbatootmine on kujundanud piirkonna maakasutust ja maastikupilti.

Lavassaare turbamaardla on turba tootmiseks aktiivselt kasutatav maardla. Mäeeraldisel lõunapoolsed lahustükid piirnevad lääne ja loode poolt Nurme Turvas tootmisala mäeeraldisega ning põhjapoolne lahustükk lõunast ja põhjast Nurme Turvas tootmisala, Elbu turbatootmisala ja Nurme III turbatootmisala mäeeraldistega. AS Nurme Turvas soovib laiendada oma senist tegevust Lavassaare maardlas ning võtta kasutusele Nurme V turbatootmisala mäeeraldis, mis asub samuti Lavassaare turbamaardlas.

Lisaks kavandatavale Nurme V turbatootmisalale tuleb arvestada Via Baltica väljaehitamisega koos Nurme liiklussõlmega, olemasolevate turbatootmisaladega ning piirkonnas toimunud ja kavandatavate metsamuutustega.

Nurme Turvas tootmisterritooriumil on lisaks turbatootmisega seotud tegevustele kavandatud äri- ja büroohoone koos seda teenindava taristuga. Projekteerimistingimuste kohaselt on kavandatava hoone ehitusalune pind kuni 884 m² ning hoone paikneb olemasoleva tehaseala kaguservas. Kavandatud lahendus hõlmab ka parkimisala ning haljastatud puhkeala rajamist. Arvestades büroohoone paiknemist juba väljakujunenud tootmisterritooriumil ning asjaolu, et tegemist ei ole uue eraldiseisva arendusalaga rohevõrgustiku toimimiseks olulistel looduslikel aladel, on selle mõju loomade liikumisvõimalustele ja rohekoridori toimimisele hinnatav lokaalseks. Võrreldes Via Baltica väljaehitamise, Nurme liiklussõlme rajamise, metsamuutuste ning kavandatava turbatootmisega on büroohoone rajamise mõju oluliselt väiksema ruumilise ulatusega ning ei kujuta endast iseseisvat rohekoridori katkestavat tegurit.

Taotletava Nurme V turbatootmisala koosneb valdavalt soolast, mille põhja- ja keskosa lahustükkide äärealadel esineb vähesel määral metsa. Nendel metsaaladel, kokku viiel eraldisel, on 2026. aastaks taotletud lageraieid ning 2025. aastal on lageraie juba teostatud taotletava ala kirde osas.

Viimastel aastatel (2025–2026) toimunud ja kavandatavad lageraied on seotud Via Baltica maanteetrassi rajamisega. Sellega seoses on raadatud metsamaad trassikoridoris ja selle vahetus läheduses, ulatudes mööda maanteed põhjapoolsest lahustükist kuni keskmise lahustükini (Metsaportaali 2026).

Lisaks kattub mäeeraldis osaliselt Pärnu maakonnaplaneeringut täpsustava teemaplaneeringuga „Põhimaantee nr 4 (E67) Tallinn – Pärnu – Ikla (Via Baltica) trassi asukoha täpsustamine km 92,0 – 179,0“ planeeritud põhimaantee trassikoridoriga. Via Baltica Are–Nurme 2+2 teelõigu projekteerimisel on vahetus läheduses kavandatava turbatootmisala suhtes nähtud ette ökodukti

rajamine, mille eesmärk on tagada ohutud loomade liikumisvõimalused. Ökoduktide toimimiseks on oluline tagada läbipääsu alal ja ühendusteedel ümbritsevate elupaikadega loomadele soodne ja turvaline keskkond. Põhimaantee nr 4 Tallinn–Pärnu–Ikla km 98,0 – 120,6 asuva Libatse – Nurme lõigu põhiprojektiga kavandatavate tegevuste keskkonnamõju hindamise aruande (Skepast&Puhkim OÜ, töö nr 2017-0074, 2022) kohaselt tuleb loomaläbipääsude ümber kehtestada 500 m raadiusega kaitsevöönd, kus tuleb järgida vaikumisi kehtivaid piiranguid (vt p 3.1.1., ümbritseva keskkonna kirjeldus). Nurme V turbatootmisala keskmine lahustükk kattub eelnimetatud kaitsevööndiga.

Piirkonna suurimaks maastikumuutuseks võib pidada Via Baltica väljaehitamist koos Nurme liiklussõlmega, kuna tegemist on ulatusliku transporditaristuga, mis suurendab maastiku killustatust ning vähendab rohekoridori looduslike alade osakaalu. Samal ajal on piirkonnas toimunud ja kavandatud metsaraietööd, mis võivad ajutiselt vähendada rohekoridori kvaliteeti ja varjelisust eelkõige häiringutundlikumate liikide jaoks.

Kavandatava Via Baltica Libatse–Nurme 2+2 sõidurajaga maanteelõigu lõuna osa paikneb taotletava Nurme V turbatootmisalast kõige kitsamas kohas ligikaudu 50 meetri kaugusel. Lisaks maantee laiendamisele rajatakse piirkonda Nurme liiklussõlm, mille tulemusena suureneb transporditaristu osakaal rohekoridori piirkonnas. Samas on Via Baltica projekti raames kavandatud Nurme ökodukt ning muud loomade läbipääsu toetavad rajatised, mille eesmärk on vähendada maantee ja liiklussõlmega kaasnevat barjääriefekti ning säilitada loomade liikumisvõimalused maastikus.

OÜ Inseneribüroo STEIGER koostatud „Taotletava Nurme V turbatootmisala ja sellega piirneva rõhevõrgustiku eksperthinnang“ eksperthinnangus on toodud leevendusmeetmed, et säilitada rohekoridori funktsionaalne toimimine.

Keskkonnaloa taotluse seletuskirja kohaselt ei toimu esimese 5-10 aastaga taotletavatel aladel kaevandamist ettevalmistustööde tõttu ja peale seda perioodi suurendatakse maksimaalset aastamäära teiste lubade arvelt, sest selle aja jooksul on Nurme Turvas tootmisala mäeeraldise osad alad ammendunud.

3.3.5. Ebasoodsa mõju tõhusa ennetamise, vältimise, vähendamise ja leevendamise võimalusi

Lähtuvalt Transpordiamet 04.07.2025 kirjast nr 7.1-7/25/10766-2 (registreeritud KOTKAS-s dokumendina nr DM-127610-16) tuleb taotlejal taotlust korrigeerida (vt p 2.2.).

Maa- ja Ruumiamet kooskõlastas 28.01.2026 kirjaga nr 6.2-2/3436 (registreeritud KOTKAS-s 29.01.2026 nr DM-127610-23) Nurme V turbatootmisala keskkonnaloa taotluse tingimuslikult:

- *Enne turbatootmisalalt lisavee Räägu maaparandusehitise eesvoolu suunamise alustamist uurida eesvoolu seisundit 0,65 km ulatuses (koordinaadist 6482028; 529936 kuni koordinaadini 6482314; 530471) ning vastavalt uurimistööde tulemustele koostada eesvoolu rekonstrueerimise/uuendamise projekt või kavandada hooldustööd. Vastavalt projektile või hooldustööde kavale viia ellu tegevused, mis tagavad maaparandussüsteemi eesvoolu vastavuse maaparandusseadusele.*

Turba tootmisel ja tootmisala hooldustöödel võib masinate ja seadmete töötamisel pinnasesse ja pinnasevette sattuda õli või määrdeaineid. Tänu nõrgale filtratsioonivõimele seob turvas lekkinud

vedeliku (kütuse, õli) kiirelt ja takistab selle edasist levikut. Turba filtratsioonivõime sõltub turba botaanilisest koostisest ja lagunemise astmest. Kui aga reostus jõuab kuivenduskraavidesse, võib see sealt omakorda eesvoolu ja teistesse ümberkaudsetesse veekogudesse kanduda ning oluliselt mõjutada vee kvaliteeti ja elustikku, aga ka piirkonna joogi- ja tarbevee kvaliteeti. Seetõttu on oluline valmidus ära hoida või äärmisel juhul kiiresti likvideerida turbatootmisalal tekkinud reostus.

Turbaväljadelt turbaheljumi edasikandumise mõju vähendamiseks rajada settetiik enne sademevee Torni ojasse juhtimist ning lõunapoole (Nurme kraavi) juhitava sademevee kuivendusvõrk ühendada olemasolevate settetiikidega. Settetiike tuleb hooldada vastavalt vajadusele ja eemaldada sinna kogunenud sete. Suublasse juhitava sademeveele seatakse keskkonnaloaga seiretingimused. Keskkonnaamet seab eeltoodust järgmised meetmed:

- *Vältimaks lekete tekkimist tootmisterritooriumil, tuleb remondi- ja hooldustöid teha selleks ettenähtud hooldusplatsil, kus on olemas vastavad vahendid reostuse koristamiseks või neutraliseerimiseks. Kui avariileke toimub turbatootmisalal, tuleb pinnasesse imbunud leke kiiresti likvideerida, toimetada kas hooldusplatsile või jäätmehooldlasse.*
- *Turbaheljumi vooluveekogudesse edasi kandumise vältimiseks tuleb turbaväljade kuivendamise vesi juhtida läbi rajatavate või olemasolevate settetiikide ning seirata juhitava vee kvaliteeti vastavalt loaga seatud seiretingimustele.*

Mäeeraldis kattub osaliselt Pärnu maakonnaplaneeringut täpsustava teemaplaneeringuga „Põhimaantee nr 4 (E67) Tallinn – Pärnu – Ikla (Via Baltica) trassi asukoha täpsustamine km 92,0 – 179,0“ planeeritud põhimaantee trassikoridoriga. Via Baltica Are–Nurme 2+2 teelõigu projekteerimisel on vahetus läheduses kavandatava turbatootmisala suhtes nähtud ette ökodukti rajamine, mille eesmärk on tagada ohutud loomade liikumisvõimalused. Ökoduktide toimimiseks on oluline tagada läbipääsu alal ja ühendusteedel ümbritsevate elupaikadega loomadele soodne ja turvaline keskkond. Põhimaantee nr 4 Tallinn–Pärnu–Ikla km 98,0 – 120,6 asuva Libatse – Nurme lõigu põhiprojektiga kavandatavate tegevuste keskkonnamõju hindamise aruande (Skepast&Puhkim OÜ, töö nr 2017-0074, 2022) kohaselt tuleb loomaläbipääsude ümber kehtestada 500 m raadiusega kaitsevöönd, kus tuleb järgida vaikimisi kehtivaid piiranguid (vt p 3.1.1. „ümbritseva keskkonna kirjeldus“).

Nurme V turbatootmisala keskmine lahustükk kattub eelnimetatud kaitsevööndiga. Sellest tulenevalt seab Keskkonnaamet järgneva keskkonnameetme:

- *Nurme V turbatootmisalal tuleb järgida Via Baltica loomaläbipääsude kaitsevööndis vaikimisi kehtivaid piiranguid.*

Nurme V turbatootmisala kattub peaaegu täielikult Sauga valla üldplaneeringu rohevõrgustiku koridori ja Pärnu maakonnaplaneeringu 2030+ rohevõrgustiku koridori aladega.

Sauga valla üldplaneeringus säilib valdavas osas rohekoridori funktsionaalne toimimine, eeldusel, et edasistes etappides rakendatakse rohevõrgustiku eksperthinnangus toodud leevendusmeetmeid:

- *Põhja- ja keskosa lahustüki taotletava mäeeraldise piiride vähendamine 16,56 ha võrra (16,4% taotletava mäeeraldise pindalast);*
- *Laugemate nõlvadega kraavilõikude rajamine, et parandada loomade liikumisvõimalusi ja vähendada barjääriefekti;*

- *Truupide rajamine põhilistele liikumisteedele loomastiku liikumise toetamiseks;*
- *Nurme Turvas tootmisala korrastamine etapi-viisiliselt elupaikade taastamise ja rohevõrgustiku toimimise parandamise eesmärgil, soovituslik on kaasata korrastamisprojekti koostamisse vastavad eksperdid.*

Eeldades, et turbatootmisala rajamisega paralleelselt toimub ammendunud ala korrastamine, võib eeldada, et rohevõrgustik jääb toimima, pakkudes jätkuvalt sellega seotud ökosüsteemiteenuseid.

Eelhindamise tulemusena selgus, et arvutuslikult ei ületata kaevandamisel piirväärtuseid müra ja õhusaaste osas, kuid Keskkonnaamet seab järgnevad keskkonnameetmed:

- *Kaebuste esinemisel tuleb läbi viia loa omanikul aktiivse kaevandamistegevuse ja maavara väljaveo tingimustes müra ja/või peenosakeste (PM10) ning eriti peente osakeste (PM2,5) kontsentratsioonide mõõtmised lähima vastuvõtja katastriüksusel ning piirnormide ületamisel võtta kasutusele leevendusmeetmeid ja korraldada koheselt karjääri töö selliselt, et ületamisi ei esineks. Peale leevendusmeetmete kasutuselevõttu tuleb teha kontrollmõõtmised lähima vastuvõtja katastriüksusel. Mõõtmised peavad olema läbi viidud akrediteeritud mõõtja poolt. Mõõtmistulemused tuleb esitada esimesel võimalusel Keskkonnaametile;*
- *Peatada turba tootmine ja laadimine tugeva tuule korral (alates 12 m/s);*
- *Transpordi liikumisel tuleb vältida ülemäärase tolmu teket ning vajadusel kasta turbatootmisala juurdepääsuteid. Tuleb tagada, et turba transportimisel oleksid koormad selliselt kaetud, et turbatolmu peenosakesed ei lenduks.*

Seletuskirja kohaselt turba kaevandamise tootmisprotsessis kaevandamise jäätmeid ei teki, seega jäätmekava ei ole vaja esitada. Juhul kui tegevuse käigus selgub, et kaevandamisjäätmeid siiski tekib, on kohustus ka kaevandamisjäätmekava esitada.

Lähtudes eelhinnangust ja tuginedes Maa- ja Ruumiameti 28.01.2026 kirjale nr 6.2-2/3436 ning Nurme V turbatootmisala ja sellega piirneva rohevõrgustiku eksperthinnangule seab Keskkonnaamet järgmised keskkonnameetmed:

1. Enne turbatootmisalalt lisavee Räägu maaparandusehitise eesvoolu suunamise alustamist uurida eesvoolu seisundit 0,65 km ulatuses (koordinaadist 6482028; 529936 kuni koordinaadini 6482314; 530471) ning vastavalt uurimistööde tulemustele koostada eesvoolu rekonstrueerimise/uuendamise projekt või kavandada hooldustööd. Vastavalt projektile või hooldustööde kavale viia ellu tegevused, mis tagavad maaparandussüsteemi eesvoolu vastavuse maaparandusseadusele.
2. Vältimaks lekete tekkimist tootmisterritooriumil, tuleb remondi- ja hooldustöid teha selleks ettenähtud hooldusplatsil, kus on olemas vastavad vahendid reostuse koristamiseks või neutraliseerimiseks. Kui avariileke toimub turbatootmisalal, tuleb pinnasesse imbunud leke kiiresti likvideerida, toimetada kas hooldusplatsile või jäätmehoidlasse.
3. Turbaheljumi vooluveekogudesse edasi kandumise vältimiseks tuleb turbaväljade kuivendamise vesi juhtida läbi rajatavate või olemasolevate settetiikide ning seirata juhitava vee kvaliteeti vastavalt loaga seatud seiretingimustele.
4. Nurme V turbatootmisalal tuleb järgida Via Baltica loomaläbipääsude kaitsevööndis vaikumisi kehtivaid piiranguid.
5. Edasistes etappides rakendada rohevõrgustiku eksperthinnangus toodud leevendusmeetmeid:
 - 5.1. Põhja- ja keskosa lahustüki taotletava mäeeraldise piiride vähendamine 16,56 ha võrra (16,4% taotletava mäeeraldise pindalast);

- 5.2. Laugemate nõlvadega kraavilõikude rajamine, et parandada loomade liikumisvõimalusi ja vähendada barjääriefekti;
- 5.3. Truupide rajamine põhilistele liikumisteedele loomastiku liikumise toetamiseks;
- 5.4. Nurme Turvas tootmisala korrastamine etapi-viisiliselt elupaikade taastamise ja rohevõrgustiku toimimise parandamise eesmärgil, soovituslik on kaasata korrastamisprojekti koostamisse vastavad eksperdid.
6. Kaebuste esinemisel tuleb läbi viia loa omanikul aktiivse kaevandamistegevuse ja maavara väljaveo tingimustes müra ja/või peenosakeste (PM₁₀) ning eriti peente osakeste (PM_{2,5}) kontsentratsioonide mõõtmised lähima vastuvõtja katastriüksusel ning piinormide ületamisel võtta kasutusele leevendusmeetmeid ja korraldada koheselt karjääri töö selliselt, et ületamisi ei esineks. Peale leevendusmeetmete kasutuselevõttu tuleb teha kontrollmõõtmised lähima vastuvõtja katastriüksusel. Mõõtmised peavad olema läbi viidud akrediteeritud mõõtja poolt. Mõõtmistulemused tuleb esitada esimesel võimalusel Keskkonnaametile;
7. Peatada turba tootmine ja laadimine tugeva tuule korral (alates 12 m/s);
8. Transpordi liikumisel tuleb vältida ülemäärase tolmu teket ning vajadusel kasta turbatootmisala juurdepääsuteid. Tuleb tagada, et turba transportimisel oleksid koormad selliselt kaetud, et turbatolmu peenosakesed ei lenduks.

3.4. Eelhindangu järelendus

Keskkonnaameti hinnangul puudub kavandatav tegevusel oluline keskkonnamõju, mistõttu KMH algatamine ei ole vajalik alljärgnevatel põhjustel:

1. Kavandatava tegevusega ei põhjustata negatiivset mõju kaitstavatele loodusobjektidele ega Natura 2000 võrgustiku aladele;
2. Eelhindamise tulemusena selgus, et arvutuslikult ei ületata kaevandamisel piirväärtuseid müra ja õhusaaste osas;
3. Turba kaevandamisel turbatootmisala vee suublasse juhtimisel settebasseinide kasutamine ja settebasseinide järjepideva hoolduse korral ei ole eeldada tegevuse mõju Sauga_3 veekogumile;
4. Tööde tegemisel keskkonnakaitsenõuetele vastavalt on avariiolekordade esinemine vähetõenäoline;
5. Edasistes etappides rakendatakse rohevõrgustiku eksperthinnangus toodud leevendusmeetmeid ja arvestatakse loomaläbipääsude kaitsevööndis vaikimisi kehtivate piirangutega;
6. Mäeeraldisel looduslik maastik kaevandamistööde käigus hävineb, kuid see on kvalitatiivselt hiljem taastatav maa-ala korrastamisega.

KeHJS § 11 lg 8¹ kohaselt peab KMH algatamata jätmise otsus muu hulgas sisaldama asjakohaseid KeHJS § 6¹ lg 1 p 6 alusel esitatud kavandatava tegevuse erisusi või keskkonnameetmeid muidu ilmnedava olulise ebasoodsa keskkonnamõju vältimiseks või ennetamiseks. Määruse nr 31 § 5 lg 2 järgi, kui eelhindangu järelenduseks on kavandatava tegevuse KMH algatamata jätmise, esitatakse eelhindangus põhjendatud juhul ettepanekud vajalikeks keskkonnameetmeteks.

KeHJS § 33 lg 1 järgi keskkonnameetmed on kavandatava tegevuse elluviimisega kaasneva ebasoodsa keskkonnamõju ennetamise, vältimise, vähendamise ja leevendamise ning põhjendatud juhul heastamise meetmed. Keskkonnameetmete hulka arvatakse ka keskkonnaseire. KeHJS § 33

lg 2 kohaselt peavad keskkonnameetmed, sealhulgas keskkonnaseirega jälgitavate näitajate liik ja seire kestus, olema proportsionaalsed kavandatava tegevuse iseloomu, asukoha ja mahuga ning eeldatavalt avalduva keskkonnamõjuga. Keskkonnaseire määramisel ja tegemisel arvestatakse olemasoleva keskkonnaseirega.

4. ÄRAKUULAMINE

Keskkonnaamet saatis Nurme V turbatootmisala keskkonnakaitseloa nr T-KL/1022992-4 esmataotluse eelhinnangu ja KMH algamata jätmise otsuse eelnõu ettevõttele AS Nurme Turvas, Tori Vallavalitsusele, Maa- ja Ruumiametile, Transpordiametile, Riigimetsa Majandamise Keskusele, Elering AS-le tutvumiseks ning arvamuse ja seisukoha andmiseks hiljemalt xx.xx.2026. *Kuupäevaks arvamusi laekus/ei laekunud* (KeHJS § 11 lõige 2² ja HMS § 40 lõige 2).